

Գ Ր Ա Կ Ա Ն
ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ
ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

371(071.1)(47.924)

Ա-21

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ԱԳՐԱԲԶԱՆԱԿԱՆ ՍՍՈՒ ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄՔԻ

1 MAR 2010

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆԻ ԱՆՎԱՆ
ԱԳՐԱԾՋԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՑ

371(071.1)(47.924)

Սկ - 21

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

ԳՐԱԿԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ
Ծ Ր Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր Ը

Р00.51-88

46.647

01. 2013

60071-66

„ՄԱՐԲՍԻԶՄԻ-ԼԵՆԻՆԻԶՄԻ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ“ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՊԼԱՆԸ՝
ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ 1939 թ.
ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

(140 ԼԵԿՑԻՈՆ ՅԵՎ 80 ՍԵՄԻՆԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄ)

Լեկցիա առաջին—2 ժամ—Ներածական:

Թ Ե Մ ա I (զլ. I)

Լեկցիա յերկրորդ—2 ժամ—Ըստ 1 և 2 բաժինների:

Լեկցիա յերրորդ—2 ժամ—Մարքսի և Ենգելսի «Կոմունիստական կուսակցության մանիֆեստը» աշխատության մասին:

Լեկցիաներ չորրորդ և հինգերորդ—4 ժամ—Ըստ 3, 4 և 5 բաժինների:

Սեմինար 1—4 ժամ—Ըստ I-ին գլխի, Մարքսի և Ենգելսի «Կոմունիստական կուսակցության մանիֆեստը» աշխատության և Լենինի «Մարքսիզմի յերեք աղբյուրներն ու յերեք բաղկացուցիչ մասերը» աշխատության:

Թ Ե Մ ա II (զլ. II)

Լեկցիաներ վեցերորդ և յոթերորդ—4 ժամ—Ըստ 1 և 2 բաժինների:

Սեմինար 2—4 ժամ—Ըստ 1 և 2 բաժինների և Վ. Ի. Լենինի «Ի՞նչ անել» գրքի:

Լեկցիա ութերորդ—2 ժամ—Ըստ 3 և 4 բաժինների:

Սեմինար 3—4 ժամ—Ըստ II գլխի, 3 և 4 բաժինների, յերկրորդ գլխի «Համառոտ յեզրակացություններ»-ի և Վ. Ի. Լենինի «Մի քայլ առաջ, յերկու քայլ հետ» գրքի:

Թ Ե Մ ա III (զլ. III)

Լեկցիա իններորդ—2 ժամ—Ըստ 1 և 2 բաժինների:

Լեկցիաներ տաս և տասնմեկերորդ—4 ժամ—Ըստ 3 բաժնի:

Լեկցիաներ 12 և 13—4 ժամ—Ըստ 4, 5 և 6 բաժինների:

Սեմինար 4—4 ժամ—Ըստ III գլխի և Վ. Ի. Լենինի «Յերկու տակտիկա» գրքի:

Թ Ե մ ա IV (զլ. IV)

Լեկցիա 14—2 ժամ—Ըստ 1 բաժնի:

Լեկցիա 15—2 ժամ—Դիալեկտիկական մատերիալիզմը — մարքսիստական ~ լենինյան կուսակցության աշխարհայացքն է:

Լեկցիա 16—2 ժամ—Յերևույթների և առարկաների ընդհանրական կապն ու փոխազդեցությունը բնության և հասարակության մեջ:

Լեկցիա 17—2 ժամ—Բնությունը և հասարակությունը վորպես անընդհատ շարժման, փոփոխության և զարգացման կացություն:

Լեկցիա 18—2 ժամ—Ջարգացումը վորպես քանակական փոփոխությունների անցում դեպի արմատական, վորակական փոփոխություններ:

Լեկցիա 19—2 ժամ—Հակադրությունների պայքարը — զարգացման պրոցեսի ներքին բովանդակությունը:

Լեկցիա 20—2 ժամ—Աշխարհի նյութականությունը և որինաչափ զարգացումը:

Լեկցիա 21—2 ժամ—Մատերիալի առաջնությունը և գիտակցության յերկրորդայնությունը:

Լեկցիա 22—2 ժամ—Աշխարհի ճանաչելիությունը և նրա որինաչափությունը:

Սեմինար 5—6 ժամ—Ըստ IV գլխի 1 և 2 բաժինների, Ենգելսի «Անտի-Դյուրինգ» գրքի՝ հատված 1, գլ. XII և XIII, «Լ. Ֆոյերբախ» գրքի ու Վ. Ի. Լենինի «Դիալեկտիկայի հարցի շուրջը» և ընկեր Ստալինի «Անարխիզմ թե սոցիալիզմ» հոդվածների:

Լեկցիա 23—2 ժամ—Հասարակական կեցություն և հասարակական գիտակցություն:

Լեկցիաներ 24 և 25—4 ժամ — Հասարակության նյութական կյանքի պայմանները:

Լեկցիա 26—2 ժամ—Դասակարգերը և դասակարգային պայքարը:

Լեկցիա 27—2 ժամ—Պետություն և հեղափոխություն: Պրոլետարիատի գերատառն:

Սեմինար 6—4 ժամ—Ըստ IV գլխի 2-րդ բաժնի և Կ. Մարքսի «Քաղաքատնտեսության քննադատության շուրջը» գրքի «Առաջադասի» և Լենինի «Պետության մասին» աշխատության:

Լեկցիա 28—2 ժամ—Ըստ IV գլխի 3, 4 և 5 բաժինների:

Թ Ե մ ա V (զլ. V)

Լեկցիաներ 29 և 30—4 ժամ—Ըստ V գլխի 1, 2 և 3 բաժինների և ընկեր Ստալինի «Մարքսիզմը և ազգային հարցը» աշխատության:

Սեմինար 7—4 ժամ—Ըստ IV գլխի 3, 4 և 5 բաժինների, «Համառոտ յեղրակացություններ»-ի, ըստ V գլխի և ընկեր Ստալինի «Մարքսիզմը և ազգային հարցը» աշխատության:

Թ Ե մ ա VI (զլ. VI)

Լեկցիա 31—2 ժամ—Ըստ 1 և 2 բաժինների:

Լեկցիա 32—2 ժամ—Ըստ 3 բաժնի:

Լեկցիա 33—2 ժամ—Ըստ 4 և 5 բաժինների:

Սեմինար 8—4 ժամ—Ըստ VI գլխի, Լենինի «Յեվրոպայի միացյալ նահանգների լոգունգի մասին» և «Պրոլետարական հեղափոխության ռազմական ծրագիրը» աշխատության:

Թ Ե մ ա VII (զլ. VII)

Լեկցիա 34—2 ժամ—Ըստ 1 բաժնի:

Լեկցիա 35—2 ժամ—Ըստ 2 և 3 բաժինների:

Լեկցիա 36—2 ժամ—Ըստ 4 և 5 բաժինների:

Լեկցիաներ 37 և 38—4 ժամ—Ըստ 6-րդ բաժնի:

Լեկցիաներ 39 և 40—4 ժամ—Ըստ 7 և 8 բաժինների:

Սեմինարներ 9—6 ժամ—Ըստ VII գլխի և ընկեր Ստալինի «Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը և ռուսական կոմունիստները տախտիկան» աշխատության:

Թ Ե մ ա VIII (զլ. VIII)

Լեկցիաներ 41 և 42—4 ժամ—Ըստ 1 և 2 բաժինների:

Լեկցիաներ 43 և 44—4 ժամ—Ըստ 3, 4 և 5 բաժինների:

Լեկցիա 45—2 ժամ—Վ. Ի. Լենինի «Ջախություն» մանկական հիվանդությունը կոմունիզմի մեջ» գրքի մասին:

Սեմինար 10—4 ժամ—Ըստ VIII գլխի և Վ. Ի. Լենինի «Ջախություն» մանկական հիվանդությունը կոմունիզմի մեջ» գրքի:

Թ Ե մ ա IX (զլ. IX)

Լեկցիաներ 46 և 47—4 ժամ—Ըստ 1, 2 և 3 բաժինների:

Լեկցիա 48—2 ժամ—Ըստ 4-րդ բաժնի:

Լեկցիա 49—2 ժամ—Ըստ 5-րդ բաժնի:

Լեկցիաներ 50 և 51—4 ժամ—Ընկեր Ստալինի «Լենինի գծի հիմունքների մասին» աշխատությունից մասին:

Սեմինար 11—8 ժամ—Ըստ IX գլխի և ընկեր Ստալինի «Լենինի գծի հիմունքների մասին» աշխատությունից:

Թ Ե Մ ա X (գլ. X)

Լեկցիաներ 52 և 53—4 ժամ—Ըստ 1-ին բաժնի:

Լեկցիա 54—2 ժամ—Ըստ 2-րդ բաժնի:

Լեկցիաներ 55 և 56—4 ժամ—Ըստ 3-րդ բաժնի:

Սեմինար 12—6 ժամ—Ըստ X գլխի և ընկեր Ստալինի հետևյալ աշխատությունների—«Նորից սոցիալ-դեմոկրատական թեքման մասին մեր կուսակցության մեջ», «Յերկրի ինդուստրացիայի մասին և աջ թեքման մասին Համկ(բ)ի մեջ» և «Աջ թեքման մասին Համկ(բ)ի մեջ»:

Թ Ե Մ ա XI (գլ. XI)

Լեկցիաներ 57 և 58—4 ժամ—Ըստ 1 և 2 բաժինների:

Լեկցիա 59—2 ժամ—Ըստ 3-րդ բաժնի:

Լեկցիա 60—2 ժամ—Ըստ 4-րդ բաժնի:

Սեմինար 13—4 ժամ—Ըստ XI գլխի և ընկեր Ստալինի «Ագրարային քաղաքականություն հարցերի շուրջը» խՍՀՄ-ում:

Թ Ե Մ ա XII (գլ. XII)

Լեկցիա 61—2 ժամ—Ըստ 1-ին բաժնի:

Լեկցիա 62—2 ժամ—Ըստ 2 և 3 բաժինների:

Լեկցիա 63—2 ժամ—Ըստ 4-րդ բաժնի:

Լեկցիաներ 64 և 65—4 ժամ—Ընկեր Ստալինի՝ Համկ(բ)ի XVIII համագումարում արած զեկուցման մասին:

Սեմինար 14—8 ժամ—Ըստ XII գլխի, «Յեղրափակման» և ընկեր Ստալինի՝ Համկ(բ)ի XVIII համագումարում արած զեկուցման:

Լեկցիաներ 66, 67 և 68—6 ժամ—Վ. Ի. Լենինի «Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրիտիցիզմ» գրքի մասին:

Սեմինար 15—10 ժամ—Ըստ Վ. Ի. Լենինի «Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրիտիցիզմ» գրքի:

Լեկցիաներ 69 և 70—4 ժամ—Ըստ «Յեղրափակման»:

Ընդամենը—

Լեկցիաներ—140 ժամ:

Սեմինարներ—80 ժամ:

„ՄԱՐՔՍԻԶՄԻ - ԼԵՆԻՆԻԶՄԻ ՀԻՄՈՒՆԲՆԵՐԸ“

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԺԱՄԵՐԻ ՑԱՆՑԸ

Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում (բացի ֆակուլտետներից) ու ֆակուլտետներից) ըստ քեմաների յեկ սեմեստրների (1939 թ. ընդունված ուսանողների համար).

Թ Ե Մ ա Ն Ե Բ	Ժ ա մ ե բ ի ք ա ն ա կ ը		
	Լեկցիաներ	Սեմինարներ	Ընդամենը
I Ս Ե Մ Ե Ս Տ Ի			
Ներածական լեկցիա	2	—	2
Թեմա I	8	4	12
Թեմա II	6	8	14
Թեմա III	10	4	14
Թեմա IV	16	—	16
Ընդամենը	42	16	58
II Ս Ե Մ Ե Ս Տ Ի			
Թեմա IV (շարունակում)	14	10	24
Թեմա V	4	4	8
Թեմա VI	6	4	10
Թեմա VII	14	6	20
Ընդամենը	38	24	62
Ընդամենը I-ին կուրսում	80	40	120
III Ս Ե Մ Ե Ս Տ Ի			
Թեմա VIII	10	4	14
Թեմա IX	12	8	20
Թեմա X	10	6	16
Թեմա XI	8	4	12
Ընդամենը	40	22	62
IV Ս Ե Մ Ե Ս Տ Ի			
Թեմա XII	10	8	18
Վ. Ի. Լենինի «Մատերիալիզմ և եմպիրի- ոկրիտիցիզմ»-ը	6	10	16
Յեղրափակում	4	—	4
Ընդամենը	20	18	38
Ընդամենը II կուրսում	60	40	100
«Մարքսիզմի - Լենինիզմի հիմունք- ներ»-ի ամբողջ դասընթացի համար	140	80	220

„ՄԱՐՔՍԻՉՄԻ-ԼԵՆԻՆԻՉՄԻ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ“ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՆԵՐԱ-
ԾԱԿԱՆ ԼԵԿՑԻԱՆԵՐԻ ՅԵՎ ՍԵՄԻՆԱՐԱԿԱՆ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԻ

Պ Լ Ա Ն Ը

Բուհերի յեվ տեխնիկական (բարձր կուրսերի) ուսանողների համար

(50 ԼԵԿՑԻԱՆ ԺԱՄ ՅԵՎ 80 ՍԵՄԻՆԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄ)

Ներածական լեկցիաներ 1-ին սեմինարի համար	4	Ժամ
1-ին սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթաց»-ի «Ներածության», 1-ին գլխի և ըստ Կ. Մարքսի ու Ֆ. Ենգելսի «Կոմունիստական կուսակցության մանիֆեստ»-ի և Վ. Ի. Լենինի «Մարքսիզմի յերեք աղբյուրները և յերեք բաղկացուցիչ մասերը» աշխատությունների	4	»
Ներածական լեկցիա 2-րդ սեմինարի համար	2	»
2-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթաց»-ի II գլխի 1 և 2 ստորաբաժինների և ըստ Վ. Ի. Լենինի «Ի՞նչ անել» գրքի	4	»
Ներածական լեկցիա 3-րդ սեմինարի համար	2	»
3-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթաց»-ի II գլխի 3 և 4 յենթաբաժինների, «Համառոտ յեզրակացությունների»-ի և ըստ Վ. Ի. Լենինի «Մի քայլ առաջ, յերկու քայլ հետ» գրքի	4	»
Ներածական լեկցիաներ 4-րդ սեմինարի համար	4	»
4-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթացի» 3-րդ գլխի և ըստ Վ. Ի. Լենինի «Սոցիալ-դեմոկրատիայի յերկու տակտիկական դեմոկրատական հեղափոխության մեջ» գրքի	4	»
Ներածական լեկցիաներ 5-րդ սեմինարի համար	8	»
5-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթացի» IV գլխի 1 և 2 ստորաբաժինների և ըստ Վ. Ի. Լենինի «Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրիտիցիզմ» գրքի	12	»

Ներածական լեկցիա 6-րդ սեմինարի համար	2	Ժամ
6-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթացի» IV գլխի 3, 4 և 5-րդ ստորաբաժինների ու «Համառոտ յեզրակացությունների» և ըստ Ընկեր Ստալինի «Մարքսիզմը և աղգային հարցը» աշխատություն	4	»
Ներածական լեկցիա 7-րդ սեմինարի համար	2	»
7-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթացի» IV գլխի և ըստ Վ. Ի. Լենինի «Յեկրոպայի Միացյալ Նահանգների լոգունգի մասին» և «Պրոլետարական հեղափոխությունը ռազմական ծրագրերը» աշխատություն	4	»
Ներածական լեկցիաներ 8-րդ սեմինարի համար	4	»
8-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթացի» VII գլխի և Ընկեր Ստալինի «Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը և ուսական կոմունիստների տակտիկան» աշխատություն	8	»
Ներածական լեկցիաներ 9-րդ սեմինարի համար	4	»
9-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթացի» VIII գլխի	6	»
Ներածական լեկցիաներ 10-րդ սեմինարի համար	4	»
10-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթացի» IX գլխի և Ընկեր Ստալինի «Լենինիզմի հիմունքների մասին» աշխատություն	8	»
Ներածական լեկցիաներ 11-րդ սեմինարի համար	4	»
11-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթացի» X գլխի և ըստ Ընկեր Ստալինի հետևյալ աշխատությունների՝ «Դարձյալ սոցիալ-դեմոկրատական թեքման մասին մեր կուսակցություն մեջ», «Յերկրի ինդուստրացման մասին և աջ թեքման մասին Համկ(բ)Կ մեջ» և «Աջ թեքման մասին Համկ(բ)Կ մեջ»	6	»
Ներածական լեկցիաներ 12-րդ սեմինարի համար	4	»
12-րդ սեմինար—Ըստ «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթացի» XI գլխի և Ընկեր Ստալինի «Ագրարային քաղաքականության հարցերի շուրջը՝ ԽՍՀՄ-ում» աշխատություն	6	»
Ներածական լեկցիաներ 13-րդ սեմինարի համար	6	»

դասընթացի» XII գլխի, «Յեզրափակման» և
ըստ ընկեր Ստալինի՝ կուսակցութեան XVIII
համագումարում Համկ(բ) կենտկոմի աշխա-
տանքի մասին արած զեկուցման 10 „

Ընդամենը լեկցիաների համար 50 ժամ
Ընդամենը սեմինարական պարապմունքների
համար 80 ժամ

Քննութիւն՝ սեմինարական աշխատանքները
վերջացնելուց հետո:

„ՄԱՐԲՍԻԶՄԻ-ԼԵՆԻՆԻԶՄԻ ՀԻՄՈՒՆԻՏԵՐԸ“
ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ԼԵԿՑԻԱՆԵՐԻ ՅԵՎ ՍԵՄԻՆԱՐԱԿԱՆ
ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԻՏԵՐԻ

Ժ Ա Մ Ե Ր Ի Յ Ա Ն Յ Ը

Քարճագույն ուսումնական հաստատությունների համար (բացի
սնտագիսական յեվ իրավաբանական բուհերից ու ֆակուլտե-
տերից) ըստ սեմեստրների (բարձր կուրսերի ուսանողների համար):

Ս ե մ ի ն ա ը ն ե ր	Ժամերի քանակը		
	Ներածա- կան / լեկցիա- նեք	Սեմինա- րական պարապ- մունքներ	Ընդա- մենը
IV սեմեստր (1938 թ. ընդունել. 2-րդ կուրս)			
VI » (1937 թ. » 3-րդ » *)			
VIII » (1936 թ. » 4-րդ »			
Սեմինար I	4	4	8
» II	2	4	6
» III	2	4	6
» IV	4	4	8
» V	8	12	20
» VI	2	4	6
» VII	2	4	6
Ընդամենը սեմեստրում	24	36	60
V սեմեստր (1938 թ. ընդունել. 3-րդ կուրս)			
VII » (1937 թ. » 4-րդ »			
XI » (1936 թ. » 5-րդ » *)			
Սեմինար VIII	4	8	12
» IX	4	6	10
» X	4	8	12
» XI	4	6	10
» XII	4	6	10
» XIII	6	10	16
Ընդամենը սեմեստրում	26	44	70
Ընդամենը	50	80	130

*) Աստղանշերով նշանակված են միայն 5-ամյա ուսման բուհերի սեմեստրները:

«Մարտիկովի-լեհիկովի հիմունքները դասընթացի վերաբերյալ գրականության» բունների յեվ տեսությունների համար

«Համամիութենական Կոմունիստական (բոլշևիկների) կուսակցության պատմություն»։ Համառոտ դասընթաց, Համկ(բ)Կ ԿԿ-ի հանձնաժողովի խմբագրությամբ։ Հավանությունն է գտել Համկ(բ)Կ ԿԿ-ի կողմից, 1938 թ.—բոլոր թեմաների և սեմինարների համար։

«Կուսակցական պրոպագանդայի դրվածքի մասին «Համկ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթացի» լույս ընծայման կապակցությամբ»—Համկ(բ)Կ Կենտկոմի վորոշումը։ Բոլոր թեմաների և սեմինարների համար։

Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ—Հաշվետու գեկուցում կուսակցության XVIII Համագումարում Համկ(բ)Կ ԿԿ աշխատանքի մասին։ Բոլոր թեմաների և սեմինարների համար։

Գրականություն I քեմայի (I սեմինարի) վերաբերյալ

Կ. ՄԱՐՔՍ և Ֆ. ԵՆԳԵԼՍ — Կոմունիստական կուսակցության մանիֆեստը։ Առանձին գիրք։ Հայ. Քաղ. գրակ. հրատ., 1938 թ.։

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ—Ֆրիդրիխ Ենգելս։ Յերկ. հատ. I, էջ 569—581, Հայպետհրատ, 1930 թ., կամ «Մարքս-Ենգելս—Մարքսիզմ» ժող., էջ 50—61, Հայկուհրատ, 1933 թ., կամ առանձին գիրք՝ «Ֆրիդրիխ Ենգելս»։ Հրատ. Հայկուհրատ։

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ—Մարքսիզմի յերեք աղբյուրներն ու յերեք բաղկացուցիչ մասերը։ Ընտ. յերկ. յերկհատ. I հատ. էջ 51—57։

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ—«Կարլ Մարքս և Ֆ. Ենգելս» գրքի էջ 5—11, Հայպետհրատ, 1939 թ., կամ «Մարքս-Ենգելս—Մարքսիզմ», ժող. էջ 11—50, կամ առանձին գիրք՝ «Կարլ Մարքս», Հրատ. Հայկուհրատ։

Գրականություն II քեմայի (II սեմինարի) վերաբերյալ

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ—«Խոչ անել»։ Հայ. Քաղ. գր. հրատ., 1938 թ.

Լ. ԲԵՐԻՍ—«Անդրկովկասի բոլշևիկյան կազմակերպությունների պատմության հարցի շուրջը»։ Գլ. II, Հայկուհրատ, 1936 թ.։

Գրականություն II քեմայի (III սեմինարի) վերաբերյալ

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ—«Մի քայլ առաջ, յերկու քայլ հետ»։ Հայ. Քաղ. գր. հրատ. 1939 թ.։

Լ. ԲԵՐԻՍ—«Անդրկովկասի բոլշևիկյան կազմակերպությունների պատմության հարցի շուրջը»։ Գլ. I, Հայկուհրատ, 1936 թ.

Գրականություն III քեմայի (IV սեմինարի) վերաբերյալ

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ—«Սոցիալ-դեմոկրատիայի յերկու տակտիկան դեմոկրատական հեղափոխության մեջ»։ Ընտ. յերկ. յերկհատ., I հատ. էջ 587—710 կամ՝ առանձին գիրք։

Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ—«ՌՍԴԲԿ-ի Լոնդոնի համագումարը», (գեկեպտի նոթեր)։ ՌՍԴԲԿ-ի V համագումարի արձանագրությունները, էջ IX—XXXII, ուսու. Կուսհրատ, 1935 թ.։

Լ. ԲԵՐԻՍ—«Անդրկովկասի բոլշևիկյան կազմակերպությունների պատմության հարցի շուրջը»։ Գլ. II, Հայկուհրատ, 1936 թ.։

Գրականություն IV քեմայի (V, VI և XV սեմինարների) վերաբերյալ

(1939 թ. ընդունելության ուսանողների համար)

* Կ. ՄԱՐՔՍ—Թեգիաներ Ֆոյերբախի մասին. Տես Ֆ. Ենգելսի «Լ. Ֆոյերբախ» գրքի հավելվածը։ Հայկուհրատ, 1935 թ.

* Կ. ՄԱՐՔՍ—«Քաղաքատնտեսության քննադատության շուրջը» գրքի առաջաբանը։ Հայկուհրատ, 1932 թ.

* Ֆ. ԵՆԳԵԼՍ—Անտի-Դյուրինգ։ Ներածություն Հատվ. 1—Փիլիսոփայություն։ Գլ. XII և XIII, Հայկուհրատ, 1936 թ.։

* Ֆ. ԵՆԳԵԼՍ—Լ. Ֆոյերբախ։ Հայ. Քաղ. գրակ. հրատ. 1935 թ.։

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ—Տասը հարց ռեֆերենտին։ Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրիտիցիզմ։ Դիալեկտիկայի հարցի շուրջը։ Յերկեր, հատ. XIII, կամ «Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրիտիցիզմ», առանձին գիրք, էջ 5—424, Հայկուհրատ, 1933 թ.։

*) Առաջադրված արված գրականությունը 1939 թ. ընդունելության ուսանողների համար է։

- * Վ. Ի. Լենին—«Պետություն մասին»: Դասախոսություն կարգացված Սվերդլովի համալսարանում 1919 թ. հունիսի 11-ին: Ընտ. յերկ. վեցհատ. VI հատ., էջ 385—406.
- Լ. Բերիլ.—«Անդրկովկասի բոլշևիկյան կազմակերպությունների պատմության հարցի շուրջը»: Գլ. II, Հայկուսհրատ 1936 թ.:

Գրականություն V քեմայի վերաբերյալ
(6-րդ սեմինար. 1939 թ. ընդունելության ուսանողների համար՝ 7-րդ)

- Ի. Վ. ՍՍՍԼԻՆ—«Մարքսիզմը և ազգային-զաղութային հարցը», Հատընտիր հոգվածների և ճառերի ժողովածու: Քաղ. գրակ. հրատ. 1938 թ.:
- Լ. Բերիլ.—«Անդրկովկասի բոլշևիկյան կազմակերպությունների պատմության հարցի շուրջը»: Գլ. III և IV, Հայկուսհրատ, 1936 թ.:

Գրականություն VI քեմայի վերաբերյալ
(7-րդ սեմինար. 1930 թ. ընդունելության ուսանողների համար՝ 8-րդ)

- Վ. Ի. Լենին—Յեվրոպայի միացյալ նահանգների լոգոնգի մասին: Ընտ. յերկ. յերկհատ. I հատ. էջ 687—692.
- Վ. Ի. Լենին—Պրոլետարական հեղափոխության ռազմական ծրագիրը: Ընտ. յերկ. յերկհատորյակում, I հատ., էջ 1082—1095.
- Ի. Վ. ՍՍՍԼԻՆ—Բոլշևիզմի պատմության մի քանի հարցերի մասին: Նամակ „Пролетарская революция“ ժող. նալի խմբագրությանը: «Լենինիզմի հարցերը», 10-րդ հրատ., էջ 591—604*):

Գրականություն VII քեմայի վերաբերյալ
(8-րդ սեմինար. 1939 թ. ընդունելության ուսանողների համար՝ 9-րդ)

- Վ. Ի. Լենին—«Պրոլետարիատի խնդիրները տվյալ հեղափոխության մեջ»: Ընտ. յերկ. վեցհատ. III հատ. էջ 311—316, Հայկուսհրատ 1933 թ.
- Վ. Ի. Լենին—«Լոգոնգների առթիվ»: Ընտ. յերկ. վեցհատ. III հատ. էջ 451—459, Հայկուսհրատ, 1933 թ.:

*) «Լենինիզմի հարցեր»-ի էջերը մատնանշված են Հայկուսհրատի 1937 թ. հրատարակությանը:

- Վ. Ի. Լենին—«Մարքսիզմ և ապստամբություն»: Ընտ. յերկ. վեցհատ. III հատ., էջ 381—385.
- Ի. Վ. ՍՍՍԼԻՆ—ԿԿ-ի քաղաքական հաշվետվությունը ՌՍԴԲԿ(բ) VI համագումարում: Տես «Ճառեր ՌՍԴԲԿ(բ) VI համագումարում»: Հայ. Քաղ. գրակ. հրատ., 1939 թ. էջ 1—20: Առանձին գիրք:

- Ի. Վ. ՍՍՍԼԻՆ—Ձեկուցում և յեզրափակման խոսք ՌՍԴԲԿ(բ) VI համագումարում՝ քաղաքական գրության մասին: «Ճառեր ՌՍԴԲԿ(բ) VI համագումարում», Հայ. Քաղ. գր. հրատ. 1939 թ., էջ 21—30: Առանձին գիրք:

- Ի. Վ. ՍՍՍԼԻՆ—«Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը և ռուսական կոմունիստների տակտիկան»: «Լենինիզմի հարցերը», 10-րդ հրատ., էջ 103—136:

Գրականություն VIII քեմայի վերաբերյալ
(9-րդ սեմինար. 1939 թ. ընդունելության ուսանողների համար՝ 10-րդ)

- Վ. Ի. Լենին—«Բոլորը դեպի կոիվ ընդդեմ Դենիկինի». Ժող. «Լենին և Ստալին», հատ. II, էջ 248—260, ռուս. հրատ., 1936 թ.:
- Ի. Վ. ՍՍՍԼԻՆ—«Անտանտի նոր արշավանքը Ռուսաստանի դեմ»: Ժող. «Լենին և Ստալին», հատ. II, էջ 279—283, ռուս. հրատ. 1936 թ.:
- Ի. Վ. ՍՍՍԼԻՆ—«Կարմիր Բանակի յերեք առանձնահատկությունների մասին»: Հայ. Քաղ. գր. հրատ., 1939 թ. (առանձին գիրք):

Գրականություն IX քեմայի վերաբերյալ
(10-րդ սեմինար. 1939 թ. ընդունելության ուսանողների համար՝ 11-րդ)

- Ի. Վ. ՍՍՍԼԻՆ—«Լենինիզմի հիմունքների մասին»: «Լենինիզմի հարցերը», 10-րդ հրատ. էջ 9—102.
- Լ. Բերիլ.—«Անդրկովկասի բոլշևիկյան կազմակերպությունների պատմության հարցի շուրջը»: Գլ. IV, Հայկուսհրատ, 1936 թ.:

Գրականություն X քեմայի վերաբերյալ
(11-րդ սեմինար. 1939 թ. ընդունելության ուսանողների համար՝ 12-րդ)

- Ի. Վ. ՍՍՍԼԻՆ—«Դարձյալ սոցիալ-դեմոկրատական թեքման մասին մեր կուսակցության մեջ»: Առանձին գիրք: Հայկուսհրատ, 1935 թ.

- Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ—«Յերկրի ինդուստրացման մասին և աջ թեքման մասին Համկ(բ)Կ մեջ»: Առանձին գրքով:
- Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ—«Աջ թեքման մասին Համկ(բ)Կ մեջ»: «Լենին-նիզմի հարցերը», 10-րդ հրատ.: Եջ 311—370:
- Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ—«Մեծ բեկման տարին»: «Լենիննիզմի հարցերը», 10-րդ հրատ., Եջ 371—383:

Գրականություն XI բեմայի վերաբերյալ

(12-րդ սեմինար, 1939 թ. ընդունելության ուսանողների համար՝ 13-րդ)

- Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ — «Ագրարային քաղաքականության հարցերի շուրջը ԽՍՀՄ-ում»: «Լենիննիզմի հարցերը» 10-րդ հրատ., Եջ 384—407:
- Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ — «Գլխավորում՝ հաջողություններից»: «Լենին-նիզմի հարցերը», 10-րդ հրատ., Եջ 413—419:
- Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ — «Պատասխան ընկեր կոլտնտեսականներին»: «Լենիննիզմի հարցերը», 10-րդ հրատ., Եջ 420—440:

Գրականություն XII բեմայի վերաբերյալ

(13-րդ սեմինար, 1939 թ. ընդունելության ուսանողների համար՝ 14-րդ)

- Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ—ԽՍՀ Միության Սահմանադրության նախագծի մասին: Զեկուցում խորհուրդների VIII համամիութենական արտակարգ համագումարում: Առանձին գիրք: Հայպետհրատ, 1938 թ.:
- Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ—«Կուսակցական աշխատանքի թերությունների և տրոցկիստական ու այլ յերկերեսանիներին լիկվիդացիայի յենթարկելու միջոցառումների մասին»: Զեկուցում և յեզրափակման յոսք Համկ(բ)Կ Կենտկոմի պլենումում, 1937 թ. մարտի 3—5-ին: Առանձին գիրք Հայկուսհրատ, 1937 թ.:
- Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ—Հաշվետու զեկուցում կուսակցության XVIII Համագումարում Համկ(բ)Կ ԿԿ աշխատանքի մասին: Հայ. Բազ. գրակ. հրատ., 1939 թ.:
- ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրությունը:

Հաստատված է ԽՍՀՄ ԺԿԽ-ին կից Բարձրագույն դպրոցի համամիութենական կոմիտեյի կողմից:

Մ Ր Ա Գ Ի Ր

ԱՆՏԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

Մեքոդական ցուցմուցներ

Գրականության պատմության ուսումնասիրությունը կարող է արդյունավետ լինել միայն այն դեպքում, յեթե տեսական շարադրման զուգահեռ ուսումնասիրվեն առանձին յերկեր, կամ, համենայն դեպս, հատվածներ այդ յերկերից, առանց վորի այդ ուսումնասիրությունը կմնա անհիմն: Քանի վոր լսարանում անհընար է վորեկ յոշոր գրվածք ամբողջությամբ կարդալ, ուստի այդ գրվածքներից գոնե մի քանիսի ընթերցանությունը պետք է դարձնել ուսանողների պարտականությունը: Այդ գրվածքների և հատվածների որինակելի ցուցակը տրվում է ստորև: Նույն տեղում տրվում է զիտական ձեռնարկների ցուցակը, վորոնք կարելի յե ոգտագործել. սակայն բնավ չի պահանջվում դրանց բոլորի ուսումնասիրությունը: Նման մեծ ցուցակը տրվում է այն նկատառումով, վոր դրանք դժվար են ձեռք բերվում: Այնուհետև ծրագրին կցված է ուսանողին լեզվով թարգմանված գլխավոր յերկերի ցուցակը: Իրենց զիտելիքները յորացնել ցանկացողների համար նշված են թարգմանությունները և այն գրվածքները, վորոնք չեն մտցված պարտադիր մինիմումի մեջ:

Անտիկ գրականությունների ուսումնասիրությունը պետք է տարվի յերկու ուղղությամբ՝ 1) տալ փաստական զիտելիքների անհրաժեշտ քանակություն, 2) այդ փաստերը ներկայացնել զիտական լուսաբանությամբ ըստ մարքս-լենինյան մեթոդոլոգիայի սկզբունքների: Գրականությունը պետք է զիտվի այլ յոլեղողական արտահայտությունների հետ կապակցված, վորպես պատմական զարգացման յուրաքանչյուր շրջանի վորոշ վոճական միասնություն: Գրականության ուսումնասիրությունը պետք է կառուցվի պատմական և սոցիալ-տնտեսական հիմքի վրա: Այդ ուսումնասիրությունը պետք է տարվի ճանցյալի ժառանգու-

թյան» տեսանկյունով և կապակցվի ժամանակակից հարցերի հետ, ըստ վորում պետք է նշվի անտիկ գրականության գրական ձևերի, սյուժետների և պատկերների (որբազ) արտացոլումը նոր գրականությունների մեջ: Այդ կողմը կարելի չե ցույց տալ հատկապես 1) Հոմերոսյան հարցի պատմության մեջ, 2) վողբերգական սյուժետների, որինակ, Պրոմեթեոսի (Եսքիլեսի), Նեբիլի և Անտիգոնեյի (Սոփոկլեսի), Հիպոլիտի և Իֆիգենիայի (Յեվրիպիդեսի),—պատմության մեջ, 3) նոր ատտիկական կոմեդիայի պատկերների (որբազ) ու սյուժետների պատմության մեջ,—սկսած Մենանդրից, Պլավտիոսից և Տերենցիոսից մի կողմից, մինչև Շեքսպիրը, Մոլլերը, Լեսինգը, Կլայստը և այլն, մյուս կողմից, 4) Վերգիլոսի «Նևեականի» գրական ազդեցության մեջ՝ Դանթեյի, Տորկվադո Տասոյի, Կամոենսի, Վոլտերի, Միլտոնի, Կլոպտոկի, Խերասկովի, Անատոլ Ֆրանսի, Ռոմեն Ռոլանի և ուրիշների վրա, 5) Հորացիոսի թողած գրական ազդեցության մեջ (Դերժավին, Պուշկին, և միջնադարյան տրուբադուրների պոեզիան):

Ուսանողների ուշադրությունը պետք է կենտրոնացվի այն բաժինների վրա, վորոնք ունեն ավելի մեծ նշանակութուն գեղարվեստական արժեքների ստեղծման գործում—այսինքն այս կամ այն գրականության կլասիկ շրջանի վրա, մնացած բոլորը լուսաբանվում են ավելի թուղցիկ կերպով, տրվում է գլխավորապես հելլենիզմի և կայսրության շրջանի գրականության ընդհանուր բնութագրերը, միայն մի քանի դրոշներ քնարկվում են մանրամասնորեն, ինչպես, որինակ, Ֆեոկլիտես, Ապոլլոնիոս Ռոդոսացի, Լուկիանոս, Պլուտարքոս—հունական գրականությունից: Պետրոնիոս, Յուվենալիս, Ապուլեոս—հռոմեական գրականությունից:

Ն ե ր ա ծ ու ր յ ու ն

Անտիկ գրականությունների նշանակությունը—յեվրոպական գրականությունների ընդհանուր պատմության մեջ: Մարքսի հայացքները: «Նորմայի անգերազանցելի նմուշի նշանակությունը»: «Մարդկային հասարակության մանկությունն այնտեղ, ուր այն զարգացել է ամենից չքնաղ» («Քաղաքատնտեսության քննադատության խնդրի շուրջը», ներածություն, Կուսհրատ, 1932 թ. էջ՝ 58): Մեթոդոլոգիական հարցերը: Ջեռնարկներն ու թարգմանությունները: Անտիկ ֆորմացիայի հարցը: Անտիկ գրականությունների պատմության շրջանները:

Հ Ո Ի Ն Ա Կ Ա Ն Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ի Թ Յ Ո Ի Ն

1. Հունական գրականության ակունքները

Հունական ցեղերը և հունական լեզվի հիմնական բարբառները: Բանաստեղծության վաղ շրջանի ձևերը և ֆոլկլորը: Աշխատանքային յերգ: Ծիսական յերգ: Իիցաբանությունը և նրա նշանակությունը գրականության մեջ: «Հայտնի յե, վոր հունական դիցաբանությունը հանդիսացել է վոչ միայն հունական գեղարվեստի զինանոցը, այլև նրա հիմքը» («Քաղաքատնտեսության քննադատության խնդրի շուրջը», Կուսհրատ, 1932 թ. էջ՝ 57): Առակներ: Եպոս:

2. Եպիկական բանաստեղծության զարգացումը

Հին Եպոսը: Մինչհոմերոսյան բանաստեղծությունը: Հին աեղները: Եպիկական բանաստեղծության ժողովրդական հիմքը և աեղների մուծած ազնվական տենդենցները: Տոհմական ազնվականության քայքայման ժամանակը: Զրույցները և յերգերը հերոսների մասին: «Իլիականի» և «Վոդիսականի» բովանդակության վերլուծությունը: Պոեմների ժողովրդականությունը: Պոեմների կառուցվածքը: Միասնությունը և բազմազանությունը: Հոմերոսյան հերոսների պատկերները (որբազները): Եպիկական պոեմների վոճը: Պոեմների բանատողը (стих) և լեզուն: Համեմատություն ուրիշ ժողովուրդների եպիկական պոեմների հետ: «Իլիականի» և «Վոդիսականի» միջև յեղած ժամանակազրական հարաբերակցությունը: Բանաստեղծի անձնավորության հարցը: Հոմերոսյան հարցի պատմությունը և նրա ժամանակակից վիճակը:

Ցիկլյան պոեմներ: Տնտեսական փոփոխությունները հունական կյանքում և դեմոկրատական շարժումը VII դարի սկզբում մեր թվականից առաջ: Եպիկական ստեղծագործության վախճանը: Գուսաններ (ուպսոդներ): Հոմերոսյան հիմներ: Պոեմա—պարոդիաներ: Իիդակտիկական պոեմներ: Հեսիոդոս: Նրա պոեմների համեմատությունը Հոմերոսի պոեմների հետ: Աշխատանքի դադարախոսությունը: Բանաստեղծի անձնավորությունը: Անցումն անհատական քնարերգության:

3. Քնարերգական բանաստեղծությունը յեվ գիսության սկիզբը

VII և VI դարերի սոցիալական հեղափոխության դարաշրջանը: Տնտեսական աճումն ու նոր հասարակական խմբավորում-

ների ուժեղացումը: Անհատի դերը: Անհատական քնարերգու-
թյան ծագումը: Բանաստեղծություն, յերաժշտություն և պարի
միացումը: Լիրիկական ձևերը: Ելեգիա և յամբ: Այդ ժանրերի
սահմանումը և զլխավոր ներկայացուցիչները՝ Տիրտեոս, Արխի-
լոխոս, Սոլոն, Թևոգնիս:

Միլոսյան բանաստեղծությունը և նրա տեսակները՝ մոնո-
դիա և խմբական քնարերգություն: Մոնոդիական քնարերգու-
թյան զլխավոր ներկայացուցիչները՝ Ալկեոս, Սապֆո, Անա-
կրեոնոս: Այլ հասարակական խմբակցությունների բանաստեղ-
ծությունը: Հիպոնաքս:

Հանդիսավոր քնարերգությունը և նրա դասակարգային եյու-
թյունը: Յերաժշտական ձևավորումը: Ստեսիխորը և Սիմոնիդեսը:
Պինդարոս և Բաքխիլիդեսը: Դիֆիրամբ: Հունական զիտություն
սկիզբը: Առաջին փիլիսոփաներն ու պատմաբանները: Դրական
արձակը:

4. Դրամայի պատմությունը

ա) Դրամայի և թատրոնի սկիզբը: Նախնադարյան
ժողովրդների միմիքական խաղը: Այդ խաղի նմուշները հույ-
ների մոտ: Դիոնիսի պաշտամունքը և նման պաշտամունքները:
Դրանց սոցիալական նշանակությունը: Դրամայի ծագումը: Դրա-
մայի հիմնական ժանրերը՝ վոդերգություն, կատակերգություն,
սատիրական դրամա: Թեսպիս և առաջին դրամատիկական
բանաստեղծները: Թատրոնի կառուցվածքը և թատերական ներ-
կայացումների կազմակերպումը: Դերասանները և հասարակու-
թյունը:

բ) Եսքիլես: Հունա-պարսկական կռիվների դարաշրջանը
և Արեոպագոսի զլխավորությունը (V դարի I կեսը): «Վոդեր-
գության հայրը»: Եսքիլեսը և նրա յերկերը: Պատմական իրա-
կանություն արտացոլումը նրանց մեջ: Նրա ստեղծագործության
բնույթը: Առանձին վոդերգությունների վերլուծությունը: Խորի
(խմբի) դերը Եսքիլեսի վոդերգություններում: «Խնդրարկուհի-
ները» — մեզ հասած առաջին վոդերգությունը: Դանայացիների
մասին առասպելը և նրա նշանակությունը: «Պարսիկները» և
անկախության համար մղվող պայքարի հերոյիկան: Ուժեղ
անհատի իդեալը: Ճակատագիրն ու անհատը «Յոթն ընդդեմ
Թեբեյի» վոդերգությունում: «Պրոմեթեոսը» և նրա որդազի
նշանակությունը: Մարքսի գնահատականը: Այդ պատկերի վերա-
մըշակությունը նոր դրականության մեջ: «Որեստեյան» և նրա

պատմական ու գեղարվեստական նշանակությունը: Առասպելի
իմաստը: Պայքար Արեոպագոսի համար և «Եվմինիդները»:
Եսքիլեսի գեղարվեստական պրիյոմները: Կապակցված քառերգու-
թյուն (տետրոլոգիա): Արխատոսի տված բնութագիրը՝ դասա-
կարգային գաղափարախոսությունը: Մարքսի հայացքները:

գ) Սոֆոկլես: Դեմոկրատիայի աճումն Աթենքում V դարի
կիսում: Սոֆոկլեսի և Յևրիպիդեսի ժամանակը: Պերիկլեսի
կառավարությունը: Շինարարությունը: Գիտությունը և փիլիսո-
փայությունը: Փիլիսոփաները և գիտնականները Աթենքում:
Անաքսագոր, Հիպոկլիդատ: Սոֆիստներն ու Սոկրատեսը: Գեղար-
վեստագետները — Ֆիդիա: Եսթետիկական հայացքները: Գե-
ղարվեստական իդեալը:

Սոֆոկլեսը և նրա յերկերը: Առանձին վոդերգությունների
վերլուծությունը: «Եղիպ արքան» և անհատի մեկնաբանությունը:
«Անտիգոնան» և աստվածային ու մարդկային որենքի խնդիրը:
Որեստեսի որդազի մեկնաբանությունը «Ելեկտրայում» համեմա-
տած այլ վոդերգությունների հետ: Սոֆոկլեսի ստեղծագործության
բնույթը: Հարաբերությունը նոր փիլիսոփայական ուսմունքների
հետ: Նրա քաղաքական դերը և գաղափարախոսությունը: Նրա
որդաների դասակարգային եյությունը: Դրական պրիյոմները:
Ազատ քառերգությունը: Զուգահեռականության պրիյոմը: Կանանց
որդաներ: Արխատոսի բնութագիրը: Սոֆոկլեսի վերաբերմունքը
Յևրիպիդեսին:

դ) Յևրիպիդես: Հասարակական արամադրությունները
Պելոպոնեսյան պատերազմի ժամանակաշրջանում (431—404 մե-
թվ. առ.): Յևրիպիդեսը և նրա յերկերը: Նրա աշխարհայացքի
և ստեղծագործության բնույթը: Առանձին վոդերգությունների
վերլուծությունը: «Իպպոլիտ», «Մեդեա» «Բաքոսի քրմունիները»,
«Դիֆիդեսիան Աելիդայում» վոդերգությունների վերլուծությունը:
Յևրիպիդեսի վերաբերմունքը դեպի ժամանակակից գիտու-
թյունը: Քաղաքական, հասարակական և կրոնական աշխարհա-
յացքը: Բանաստեղծական որդաների բնույթը: Կնոջ դրությունը:
Արխատոսի գնահատականները: Դրական պրիյոմները: Բանաս-
տեղծի անձնավորության արտացոլումն իր ստեղծագործությու-
ններում: Ժամանակակիցների և հետագա սերունդների վերաբեր-
մունքը դեպի նա:

ե) Կատակերգության պատմությունը: Կոմեդիան Միցիլիա-
յում և Պելոպոնեսում: Հին ատտիկյան կոմեդիան (V դարի II
կեսը և IV դարի սկիզբը) և նրա ընդհանուր ուղղությունը:

Արխատֆանը և նրա յերկերը: Նրա ստեղծագործության բնույթը: «Ձիավորներ», «Ամպեր», «Իշամեղուններ», «Գորտեր» և այլն կատակերգությունների վերլուծությունը: Դեմագոգի ոբրազը: Դաստիարակության հարցը: Դատավորի ոբրազը: Վերաբերմունքը գիտության, կրոնի հանդեպ: Քաղաքական և գրական հայացքները: Գրական քննադատությունը: Քաղաքական սատիրայի թուլացումը: Միջին կոմեդիայի անկումը: Արխատֆանի ուշ շրջանի ստեղծագործությունների բնութագիրը: Անցումն «միջին» կոմեդիային:

Հասարակական պայմանների փոփոխությունը և «նոր ատտիկյան կոմեդիան»: Մենանդր, նրա յերկերը ու նրա տիպերը: Նրա ստեղծագործության բնույթը: Ազգեցությունը հետագա գրողների վրա: Հունական ստորին խավերի (низовой) թատրոնը: Միմոսներն ու ֆլիակները:

5. Արձակ գրականության զարգացումը

Հետաքրքրությունը դեպի պատմական անցյալը: Լոգոգրաֆները: Հունական պատմագիրները: «Պատմության հայր» Հերոդոտը, Թուկիդիդեսը և պատմական մտքի բարձրագույն զարգացումը («հավիտենական սեփականություն»): Շարադրման դրամատիզմը, որինակ, Ժանտախտի նկարագրությունն Աթենքում (II, 47—53): Ճառեր, որ. Պերիկլեսի դամբանական խոսքը (II, 34—46): Քսենոֆոն: Նրա մեմուարները («Անաբասիս» և «Հիշողություններ Սոկրատեսի մասին»): «Կերոպեդիա» քաղաքական վեպը: Այդ պատմագիրների պատմական և գեղարվեստական նշանակությունը:

Փիլիսոփայությունը՝ մատերիալիզմ և իդեալիզմ. Դեմոկրիտ և Եպիկուր: Պլատոնի գեղարվեստական նշանակությունը: Արիստոտելը և նրա «Պոետիկան»: Պոետիկայի հետագա վիճակը (Լեսինգ և այլք):

Ճարտասանական արվեստի ելությունն ու ծագումը: Խոսքի պաշտամունքը անտիկ աշխարհում: Ճարտասանության հիմնական սկզբունքները: Լիսիոս: Որբաղների տիպիքականությունը: Պատմը վաճառքի վարպետությունը: Իսոկրատ: Ճարտասանական դպրոց: Հրապարակախոսություն: Գեղարվեստական արձակի ստեղծումը: Քաղաքական ուղղությունները IV դարում: Հունական պետություն—քաղաքի ճգնաժամը: Մակեդոնական կուսակցությունը և պայքարն ազատության համար: Դեմոսթենեսը և նրա ճառի

տեխնիկան: «Փիլիպպիկներ»: Պսակի դատավարությունը (процесс о венке): Ճառի պաթոսը: Հունական անկախության անկումը:

6. Հելլենիզմի ժամանակաշրջանի լեզվ անփոխադարձ ժամանակաշրջանների գրականությունը

Տնտեսական և հասարակական փոփոխությունները Հելլենիզմի ժամանակաշրջանում (III—I դարերը մեր թվ. առ.): Նոր կենտրոնները: Պալատական միջավայրը: Մեծ քաղաքները: Գեղարվեստական և գիտական միտքը այդ քաղաքներում: Գիտնականություն: Երոտիկական բանաստեղծություն: Տիրակալների փառաբանումը: Նոր գրական ժանրեր: Փոքր ձևեր՝ եպիլիամեր: Իդիլիաներ: Ձևի նրբությունը: Ազդանիզմ և ալեքսանդրիզմ: Կադլիմախ, Թեոկրիտես, Հերոնոս: Եպիգրամական պոեմայի վիճակը: Հոգոսացի Ապոլոն:

Հունական գրականության ուշ ժամանակաշրջանը: Վեպերը: Ճարտասանություն: Պատմություն: Պուտաբոսը և նրա «Կենսագրությունները»: Լուկիանոս (Մարքսի դնահատականը նրա մասին): Փիլիսոփայություն: Վերաբերմունքը դեպի Հռոմը: Հունական լեզուն ու գրականությունը Հռոմում: Մարկոս Ավրելիոս: Անցումը դեպի բյուզանդական եպոխան:

II Բ Ա Ժ Ի Ն

ՀՌՈՄԵԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ներածություն

Հռոմի ընդհանուր նշանակությունը, վորպես հունական կուլտուրայի և գրականության հաղորդիչ նոր—յեպիլոպական աշխարհին: Հռոմեական գրականության ժամանակաշրջանները: Հռոմի ստրկատիրական հասարակության ընդհանուր բնույթը: Իտալական հիմնական բարբառները: Հույների և ետրուսկների պատմական դերը:

2. Հռոմեական հնագույն պոեզիայի հիմնական գծերը

Փոլիկորային տարրեր՝ զրույցներ, ծիսական յերգեր և այլն: Նենին: Փասցենիններ: Սատուրա: Սատուրային վոտանավոր: Պերճախոսություն: Հռոմի հելլենացումը և հունական գրական ձևերի փոխանցումը հռոմեական պոեզիայի մեջ: Այդ ուղղության առաջին բանաստեղծները: Լիվիոս, Անդրոնիկոս Նեվիոս և Եննիոս: Բանաստեղծների զրույթությունն ու վերաբերմունքը դեպի իշխող դասակարգը:

3. Ակնարկ հոռմեական դրամայի պատկերային մասին

ա) Ընդհանուր տվյալները թատրոնի և դրամայի մասին: Թատերական ներկայացումների կարգը: Հոռմի հասարակությունը (публики) բնույթը: Դերասանների դրուժությունը:

Հոռմեական կատակերգությունը: Գոյություն հասարակական պայմանները: Կամպանական կատակերգությունը: «Ատտեկանան» և նրա սովորական տիպերը: Հունական կատակերգությունը Հոռմում: «Պալիստան» և «Թոգատան»: Հասարակական հակադիր հոսանքների պայքարը: «Պրետեքստատան»:

բ) Պլալտիոս: Պլալտիոսը և նրա կատաղերգությունները: Նրա ստեղծագործության բնույթը: «Մեցեղործական կատակերգություն», (Գանձ), «Յերկվորյակներ», «Մնապարծ ռազմիկը» կատակերգությունների վերլուծությունը. Պլալտիոսի կատակերգությունների կառուցվածքը: Տիպերը՝ ժլատը, սնապարծ ռազմիկը, պարագիտը, խորամանկ ստրուկը, հայրեր և զավակներ, հետերաներ և այլն: Բուֆֆոնադա: Հոռմեական և հունական ելեմենտները: Լեզուն և բանաստղը (СТИХ): Յերաժշտական ելեմենտները:

գ) Տերենտիոս: Տերենտիոսը և նրա կատաղերգությունները: «Յեղրայրներ» կատակերգության վերլուծությունը: Տերենտիոսի ստեղծագործության բնույթը: Համեմատություն Պլալտիոսի հետ: Տիպերը: Նրա կատակերգությունների նախերգանքները, գրական բանավեճը: «Կոնտամինացիան»: Սոցիալական հարցերը նրա կատակերգություններում: Վերաբերմունքը դեպի ազնվականությունը: Հոռմեական կոմեդիայի ազդեցությունը յեվրոպական նոր կոմեդիայի վրա (Շեքսպիր, Մոլյեր, Լեսինգ, Կլայստ, Ոստրովսկի և այլք):

4. Գրական ուղղութիւններ II դարում մեր թվ. առ.

Հունաստանի հպատակեցումը և հունական կրթվածությունը Հոռմում: Հին ժամանակների նախանձախնդիրները (Կատոն Մեծը): Սցիպիոն Եմիլիանի խմբակը: Հասարակական պայքարը II դարի վերջում: Հոռմեական պաշտոնեական (служилой) ազնվականության «նոբելիտետի» գաղափարախոսությունը և Հոռմեական «պրոլետարիատը»: Դասակարգային պայքարի լարումը և դրա արտացոլումը գրականության մեջ: Պերճախոսություն: Գրաքոս յեղբայրներ: Սատիրա—Լուցիլիոս:

5. Հանրապետության վերջ: Երջանի գրականությունը

Հանրապետության ճգնաժամը: Յիցերոնի և Կեմարի ժամանակաշրջանը: Քաղաքական պայքարը և ճարտասանական արվեստը՝ Անտոնիոս և Կրասսոս: Յիցերոնի քաղաքական կարյերան: Յիցերոնը վորպես ճարտասան: Նրա գրվածքները ճարտասանական արվեստի տեսության մասին («Ճարտասանի մասին», «Բրուտոս», «Ճարտասան»): Հունական փիլիսոփայության գաղափարների պրոպագանդան: Յիցերոնի փիլիսոփայական և քաղաքական գրվածքները, նրա նամակագրությունը բարեկամների հետ: Յիցերոնի նշանակությունը Յեվրոպայի պատմության կուլտուրայի մեջ:

Հուլիոս Կեսարը և նրա մեմուարները: Նրա ստեղծագործությունների գեղարվեստական վոճը: Այդ գրվածքների քաղաքական նշանակությունը: Սալլյուստիոս և նրա պատմական գրվածքները: Արդիականությունը նրա լուսաբանությամբ: Բարբոնը և նրա գրվածքները:

Ալեքսանդրիզմը Հոռմում: Բանաստեղծ-Նեոթերիկները: Կատուլլոս և անճնական դգագմունքի բանաստեղծությունը: Քաղաքական ինդիֆերենտիզմը: Մատերիալիստական փիլիսոփայությունը Հոռմում: Լուկրեցիոսը և նրա պոեմը: Մարքսը Լուկրեցիոսի մասին:

6. Հոռմեական գրականության վոսկեղար

ա) Ընդհանուր բնույթը: Հանրապետության անկման տնտեսական և սոցիալական պատճառները: Գյուղացիական և պրոլետարական բանակը: Նոր կարգերի սոցիալական արմատները: Ոգոստոսի «պրինցիպատը» և «հոռմեական խաղաղությունը» Շինարարությունը, զինությունը, գեղարվեստը և գրականությունը: Գրական խմբակները: Մեկենաս:

բ) Վիրգիլիոս: Վիրգիլիոսը, նրա կյանքն ու յերկերը: «Բուկոլիկները» և նրանց հունական ոգրադները: Արդիականություն արձագանքն այդ գործում: «Գեորգիկները» և հողային հարցն Իտալիայում: Քաղափարախոսությունը «Ենեական»: Բովանդակության վերլուծությունը: Պոեմի հունական աղբյուրները: Վերաբերմունքը դեպի Հոմերոսը և ցիկլյան պոեմները: Ապալլոն Հոմոսոսցին և վոդերգուները: Ժամանակակից մոտիվներ: Ոգոստոսի ժամանակաշրջանի կուլտուրայի արտացոլումը: Պոեմի վոճը: Ազդեցությունը յեվրոպական հետագա շրջանի գրա-

կանության վրա (Դանթե, Տասսո, Կամոենս, Միլթոն, Վոլտեր, Էլյոպտոկ, Խերասկոլ և այլն)։ Պուշկինի վերաբերմունքը դեպի «Ենեականը»։

զ) Հորացիոս։ Նրա սոցիալական գրությունը և ստեղծագործությունը։ Քաղաքական հայացքները։ Վերաբերմունքը դեպի Մեկենասը և Ոգոստոսը։ Անցումն եպիկուրիզմից դեպի ստոիցիզմը։ Արդիականության բնութագիրը։ Անձնական տրամադրությունները, վերաբերմունքը դեպի բարեկամները և ծանոթները։ «Հռոմեական ներբողներ» (ոգաներ)։ Ներբողներ բանաստեղծության նշանակությունը թեմայի մասին։ Սատիրաները, ուղերձներ։ «Պոետիկան»։ Արիստոտելի «Պոետիկայի» և Բուալոյի «Պոետիկայի» համեմատությունը։ Նրա ազդեցությունը ավելի հետագա ժամանակների վրա, որինակ Պուշկինի վրա։ Հմատ. հատկապես «Հուշարձանը»։ Մարքսը Հորացիոսի մասին։

դ) Ովիդիոսը և ուրիշները։ Ովիդիոսը և նրա ստեղծագործությունը։ Նրոտիքական մոտիվները։ Ովիդիոսի վաղ սկզբնաշրջանի գործերը։ Մեծ պոեմները՝ «Մետամորֆոզաները», «Փաստերը»։ Ովիդիոսի աքսորը և նրա վերջին գործերը։ Ովիդիոսը և հետագա ժամանակաշրջանները՝ Ովիդիոսը և տրուբադուրները։ Ովիդիոսը և Պուշկինը։ Ոգոստոսի ժամանակի մյուս բանաստեղծները՝ Տիրուլլոս և Պրոպերցիոս։ Քաղաքացիական մոտիվների թուլացումը։ Հետաքրքրություն դեպի անցյալը։ Տ. Լիվիոսի պատմությունը։

7. Կայսրության ժամանակաշրջանի գրականությունը

Վաղ Կայսրության գրականությունը—մեր թվականության I դարը։ Կայսրության բռնապետական ռեժիմը։ Կենցաղային վեպ—«Սատիրիկոն»։ Պետրոնիոս։ Նրա հիմնական տիպը։ Սենեկայի վոդերբեղությունը և նրա փիլիսոփայական աշխատությունները։ Մարցելիոսի եպիգրամները։ Պերսիոսի սատիրաները։ Լուկիանոսի ոպոդիցիոն հանրապետական պոեզիան։ Ճարտասանություն—Կվինտիլիանոս։ Բնական գրությունները։—Պլինիոս Մեծ։

II դարի (մեր թվարկ.) գրականությունը։ Նյութական և գեղարվեստական վերելքը Ֆլավիոսների և Անտոնինների ժամանակաշրջանում։ Պլինիոս Կրտսերը և նրա համակազմությունը։ Դրամատիկական գծերը Տակիտոսի պատմական աշխատություններում։ Սվետոնիոս և նրա կենսագրությունը։

Յուվենալի սատիրաները։ Միստիքական տրամադրությունները։ Ապուլիոս և նրա վեպը։

Հռոմեական գրականության վերջին ժամանակաշրջանը— III—V դարերը—մեր թվարկ. Ավսինիոս։ Ամմիանոս Մարկելլինոս, Ապոլինարիոս, Սիդենիոս, Բոեցիոս և այլք։ Ճարտասանության և արհեստականության դերակշռությունը։ Հռոմեական իրավունքը։ Քրիստոնեական գրականությունը։ «Մարտեկների հեղափոխությունը»։ Անցումն դեպի միջին դարերը։

ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ՄՇԱԿՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԱՌԱՋԱԴՐՎՈՒՄ ԵՆ ՀԵՏԵՎՅԱԼ ՏԵՂԵՐԸ

„Иллиада“—I, 11—247; II, 211—264; VI, 394—502; XVIII, 478—603, XXII, 188—306, XXIV, 471—571.

„Одиссея“—I, 1—10, 102—324; VIII, 46—92, 487—522; IX, 166—472; XIX, 100—502; XXIII, 1—232.

Эсхил—„Прометей“, „Агамефон“.

Софокл—„Царь Эдип“, „Антигона“,

Эврипид—„Ипполит“, „Медея“.

Аристофан—„Всадники“, „Облака“, „Лягушки“.

Лисий—Речи I и XII.

Демосфен—Речи IX (Третья речь против Филиппа) и XVIII (Речь о Венке).

Фукидид—II, 34—46 (Надгробное слово Перикла), „Горшечная комедия“ („Клад“), „Менехмы“ („Близнецы“).

Теренций—„Братья“.

Лукреций—„О природе“, V, 922—1288.

Катулл—Стихотворения „К Лесбии“, „На смерть воробья“, „Свадьба Пелея и фетиды“, „Коса вероники“, „К Мамурре“.

Виргилий—1 эклога из „Буколик“, „Энеида“. I, 81—155, II, 21—249; VI, 1—89, 522—558, 584—629, VI, 752—892, VIII, 608—731, XII, 687—952.

Гораций—„Оды“, I, 1 (К Меценату), I, 3 (К Виргинию), I, 5 („К Пирре“), I, 8 (К Лидии), п. I, 11 („К Левконое“, I, 14 (Коробль), I, 24 (На смерть квинтилия Вара), п. 3 („К Деллию“), III 7 (К Помнею Кару), II, 10 (К Лицинию), II, 16 (К фуску), II, 20 („Лебедь“), III, 1 („Умеренность“), III, 5 (К Августу),

III, 9 („Примирение“), III, 10 (К Лицинию), III, 30 (Памятник), IV, 5 и 14 (К Августу).

„Эпод“ 7.

Сатиры 1, 5, 1, 6, 11, 6.

„Наука поэзии“.

Овидий—„Метаморфозы“: I, 89—150, „Четыре века“, № I, 313—415, (Девкалион и Пирра), IV, 54—166, (Пирам и Физба), IV, 146—312. (Ниоба), VIII, 183—233 (Дедал и Икар), VIII, 260—546, „Калидонская охота“, VIII, 611—724, (Филимон и Бавкида), X, 1—77, („Орфей и Эвридика“), XI, 416—748, („Цейкс и Гальциона“):

„Фасты“ п. II, 536—852 („Лукреция“, пер. Зелинского, „Баллады-послания“, стр. 306—311). „Скорбные послания“, IV, 10, „Автобиография“, пер. Зелинского, „Баллады-послания“. стр. X—XIV. Ювенал—Сатира IV.

ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ ԱՆՏԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԾԱՌՈՒՆ

Круазе—История греческой литературы, 1915 г.

Зелинский—Древне-Греческая литература эпохи независимости (в двух частях) II гр. 1919—1920 г.

Алексеев—Древне-греческие поэты в биографиях и образцах, СПб, 1896.

Магаффи—История классического периода греческой литературы, 2 тома, 1882—1883.

Церетели—Греческая лирика, образцы, Тифлис, 1927 г.

Баумгартен—Поланд и вагнер. Эллинская культура, пер. под ред. Зелинского, СПб, 1907 г.

Баумгартен—Поланд и Вагнер. Эллинистическо-римская культура, пер. под ред. Зелинского, СПб, 1915 г.

Большая Советская Энциклопедия,—под слов. „Греция“, глава „Древне-греческ. литерат.“

Дератани—История древне-римской литературы, М. 1928 г.

Лео—Очерк истории римской литературы, СПб, 1908 г.

Нахотт—История латинской литературы М. 1914 г.

Бирт—История римской литературы, М. 1913 г.

Алексеев—Древне-римские поэты в биографиях и образцах, СПб, 1897.

Модестов—Лекции по истории римской литературы, СПб, 1888 г. с добавлением 1905 г.

Мартини—История римской литературы, ч. I, СПб, 1912 г.

Малеин—Золотой век римской литературы, 1923 г.

Дератани—Хрестоматия по истории античных литератур. 2 тома, 1935—1936.

Пиотровский—Древне-греческая драма, I ч. 1937 г.

Нагузаский—История римской литературы, 2 тома, 1911—1915 г.

Асмус—Античные мыслители об искусстве, 1937 г.

ՍԵՐԵՎՈԴՆԵՐ

„Иллиада“—Гнедича и Минского.

„Одиссея“—Жуковского.

„Война Мышей и лягушек“—Альтмана, М. 1936 г.

Гомеровы гимны—Вересаева (Соч. т. VIII).

Гесиод—Вересаева (Вересаева, Соч. т. X.)

Лирика древней—собрал Голосовкер, М. 1935 г.

Эллады

Лирические поэты—Вересаев (Соч. т. X.)

Эсхил—Полный пер. Пиотровского, 1937 г. отдельно „Прометей“, пер. Аппельрота, Соловьева, Мережковского, Пиотровского и др. Орестейя, пер. Котелева, 1883. „Агамемнон“, пер. Радцига.

Софокл—Полный перевод Зеленского (3 тома). Три трагедии, пер. Нилендера и Шервинского („Академия“), Отдельно: „Царь Эдип“, пер. О. Вейс, 1901, Мережковского и др. 1914. „Антигона“, пер. Водовозова, 1895 г. Мережковского, 1904 г.

Эврипид—Пер. Анненского, 1907, под ред. Зелинского (3 тома) 1916—1921 г.

Отдельно—„Ипполит“, 1904. „Медея“, 1902, пер. Мережковского. „Ипполит“, пер. Шнейдера, 1889. „Алкестида“ („Альпеста“), пер. Шнейдера, 1890.

Аристофан—Полный пер. А. Пиотровского (2 тома) 1934 г. Отдельно; „Всадники“, пер. Станкевича, 1892. „Осы“, пер. Корнилова, 1900.

Геродот—История, пер. Мищенко, 1888.
 Фукидит—История, пер. Жебелева, 1915 г.
 Ксенофонт—Греческая история, пер. Лурье, 1835 г.
 Сократические сочинения, перев. Сobleвского, 1935 г.
 Лисий—Речи, пер. Сobleвского, 1933 г.
 Демосфен—Речи против Филиппа, пер. Мищенко, 1903.
 Политич. речи, пер. С. М. Радцига (печатаются).
 Менандр—пер. Церетели, 1936 г.
 Аристотель—„Поэтика“, пер. Новосадского, 1927 г.
 Лукиан—Сочинения, пер. под ред. Богоевского, 2 т. 1935 г.
 Феокрит—пер. Сиротинина 1891.
 Перонд—Мимиямбы, пер. Церетели, 1929.
 Плавт—пер. Артюшкова (3 тома), 1933—1937 г.
 Теренций—пер. Артюшкова, 1934 г.
 Лукреций—пер. Рачинского, Петровского, 1936 г.
 Катул—пер. Фета, Эгадея, Северского, Пиотроского, 1929 г.
 Цицерон—„Речи“, пер. Зелинского, 1901 г.
 Вергилий—„Энеида“, пер. Квашнина—„Самрина“, 1893 г.
 Шершеневича 1868, Фета, 1888, В. Брюсова—1933 г.
 Гораций—Полный пер. Фета. пер. под ред. Петровского, „Оды“, пер. Порфинова, 1902, Шатеринкова. 1935 г. Семенова—Тяншанского и др. 1936.
 Овидий—Метаморфозы, пер. Шервинского, 1937 г. пер. Фета. „Баллады-послания“, пер. Зелинского.
 Тибулл—пер. Фета, 1898.
 Пропорций—пер. Фета.
 Ювенал—пер. Адольфа, 1888, Недовича, 1937 г. Фета, 1885 г.
 Марциал—пер. Фета, 1870.
 Апулей—„Золотой осел“, пер. Кузьмина, 1929 г.
 Петроний—Сатирик. пер. Ярхо, 1924 г.
 Сенека—Трагедии, пер. Сobleва, 1933 г.
 Ю. Цезарь—Ред. Покровского—готовится.

Հաստատված է ԽՍՀՄ ԺԿԽ կից Բար-
 ձրագրության դպրոցի համաժողովենական
 կոմիտեի կողմից 28/5—38 թ.

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԱՐԵՎՄՏԱՆՅԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

Լեզվի յեկ գրականության ֆակուլտետների համար
 1-ին ԲԱԺԻՆ.—ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ 1789 թ. ՀԵՂԱՓՈԽԱԿՈՒԹՅՈՒՆԻՑ
 ՄԻՆԶԵՎ ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄՈՒՆԱՆ (1871 թ.)

1. Ֆրանսիական 1789 թ. հեղափոխության դարաբեկի
 գրականությունը

Ֆրանսիական գրականությունը հեղափոխության նախորդակին։
 Մեծ լուսավորչիների դերը (Վոլտեր, Դիդրո, Բոմարշե, Ռուսսո)
 հեղափոխության նախապատրաստման գործում։ Ռուսսոյի ազ-
 դեցությունը հետագա գրականության վրա։ Բերնարդեն դե Սեն-
 Պիեր, նրա «Բնության ետյունները»։ Սենտիմենտալ լիբերալիզմ
 „Պոլ և Վերգիլիայի“ մեջ։ Մերսյեն, վորպես հեղափոխական
 դրամատուրգ։ Նրա „2440 թիվը“ ուտոպիական վեպը և „Փարի-
 ղի պատկերները“ ակնարկների զիրքը։ Ռետիֆ-դե-Լա-Բրետոն,
 նրա սոցիալական ուտոպիաները։

Հեղափոխության նախորդակի գրականության մասին համա-
 ոտ ակնարկ (Պարնի, Գրեկուր)։ Լուվի-դե Կուվրեյի „Կավալեր
 ֆորբլադ“ և Շադերլո դե Լակլոյի „Վտանգավոր կապեր“ վեպերը
 վորպես նախահեղափոխական Ֆրանսիայի բարքերի պատկերներ։

Անտիկության նոր վերածնունդը և նրա պատմական
 ֆունկցիաները։ Հեղափոխական կլասիցիզմը, վորպես հեղափոխու-
 թյան դարաշրջանի հիմնական վոճ։ Դրա նախապատրաստումը
 նախահեղափոխական տարիներին (Սորենի և Լեմյերի վորքեր-
 դությունները)։ Շենյե յեղրայրների ստեղծագործությունը։ Անդրե
 Շենյեի „Ողա Կոնվենտին“։ Մարի-Ժոզեֆ Շենյեյի հեղափոխա-
 կան դրամաները („Կարլ 9-րդ“, „Կայսր Գրաքոս“, „Ժան Կալաս“
 և այլն) և նրանց կապը Վոլտերի պիեսների հետ։

Հեղափոխական հրապարակախոսությունը (Բիվարոլ, Մարատ,
 Դյուլեն, Դեմոկեն)։ Հռետորական արվեստը (Միրաբո, Դանտոն,
 Ռոբեսպիեր, Սեն-ժյուստ)։

Հեղափոխական թատրոնը: Յակոբինյան պիեսները (Սիլվեն Մարեշալ և ուրիշները): Հեղափոխական - մասսայական յերգը (Կարմանյուլա: Մարսելյոզ): Հեղափոխութեան դարաշրջանի գեղարվեստի մյուս բնագավառները (ճարտարապետութիւն, նկարչութիւն, յերաժշտութիւն): Հեղափոխական տոնակատարութիւններ: Դիրեկտորիայի և նապոլեոնյան կայսրութեան շրջանի գրականութիւնը:

Ֆրանսիական հեղափոխութիւնը և գրական շարժումն Անգլիայում: Վիլյամ Գոդվինը և առաջին սոցիալական վեպերը „Հորրորդ դասի“ մասին (Գոդվինի „Կալեր Վիլյամսը“ և „Ֆլիտ-վուդը“): Մարի Վոլտոնի կրօնափառ սոցիալական վեպերը:

2. Գեղարվեստական դասական գրականութիւնը

Լեսինգը և գերմանական լուսավորական գրականութիւնը: „Շտուրմ ունդ դրանզի“ շարժումը: Այդ շարժման կապը անգլիական և ֆրանսիական սենտիմենտալիզմի հետ (ռուսսոյիզմ): „Շտուրմ ունդ դրանզի“ և յերրորդ դասի հեղափոխական պայքարը ֆեոդալա-միաճեծանական հասարակութեան դեմ: Համանը և ինտուիտիվիզմի փիլիսոփայութիւնը: Պայքար ընդդէմ լուսավորիչների ռացիոնալիզմի: „Շտուրմ ունդ դրանզի“ եսթետիկան: „Բնութագրականի“ գաղափարը: Գրական ժառանգութեան մեկնաբանութիւնը (Հոմերոս, Շեկսպիր): Ժողովրդական բանաստեղծութեան վերածնունդը:

Հերդերը վորպես „Շտուրմ ունդ դրանզի“ շարժման ամենանշանավոր տեսաբան: Բնութեան և քաղաքակրթութեան ըմբռնումը Հերդերի մոտ: Լուսավորական փիլիսոփայութեան քննադատութիւնը: Ուսմունքը լեզվի մասին: Գեղարվեստի պատմագիտական ընթացումը: Հերդերը և ժողովրդական բանաստեղծութիւնը: „Նամակներ Ոստիանի մասին“, „Ժողովրդական յերգեր“: Հերդերը վորպես գրական քննադատ („Ֆրանզեմենտներ“): Հերդերի եվոլյուցիան կլասիցիզմի շրջանում („Գաղափարներ“): Հերդերի համակրանքը ֆրանսիական հեղափոխութեան նկատմամբ: „Շտուրմ ունդ դրանզի“ գլխավոր ներկայացուցիչները: Կլինգերի գրամաներն ու վեպերը: Լենցի և Վագների լիրիկան և դրամաները: Բյուրգերի ժողովրդական բալլադան („Լեոնորա“): Բյուրգերը և ժուկովսկին:

Գյոթե: „Շտուրմ ունդ դրանզի“ շրջանի ստեղծագործութիւնը: Յերիտասարդ Գյոթեյի լիրիկան և ժողովրդական բանաստեղծութիւնը: Ողաները և դրամաների ֆրանզեմենտները

(„Մահմեդ“, „Պրոմեթեյ“ և այլն): „Գյոց ֆոն Բերլիսինգեն“ դրաման և Շեքսպիրի պատմական խրոնիկաները: Այդ պատմական դրամայի խոշոր նշանակութիւնը գերմանական գրականութեան հետագա զարգացման համար: Յերիտասարդ Գյոթեյի շեքսպիրականութիւնը: „Յերիտասարդ Վերթերի տառապանքները“:

„Ֆաուստի“ առաջին մտահղացումը („Նախաֆաուստ“):

Գյոթեյի եվոլյուցիան „Շտուրմ ունդ դրանզի“ շրջանից դեպի վայմարյան շրջանի կլասիցիզմը:

Անտիկ գեղարվեստի ըմբռնումն ու մեկնաբանումը: Սպինոզիզմը և բնագիտական հայացքները: Գյոթեյի ռեալիզմը: Գյոթեյի ստեղծագործութեան յերկուական բնույթը: „Գյոթեյի մեջ շարունակ պայքար և տեղի ունենում, հանճարեղ բանաստեղծի, վորին զգվանք եր պատճառում նրան շրջապատող միջավայրի խեղճութիւնը և ֆրանկֆուրտյան պատրիկի զգուշավոր վորդու, կամ վայմարյան գաղտնի խորհրդականի միջև, վորը հարկադրեւ լիս է տեսնում իրեն հաշտութիւն կնքելու նրա (հասարակութեան) հետ և ընտելանալու նրան: Այսպես, Գյոթեն մերթ վիթխարիորեն մեծ է, մերթ մանրախնդիր, մերթ ըմբոստ, ծաղրող, աշխարհը արհամարհող հանճար, մերթ զգուշ, ամենքից գոհ նեղ ֆիլիստեր“ (Ենգելս, „Ճշմարիտ սոցիալիզմը չափածոյում և արձակում“): Գյոթեյի վերաբերմունքը դեպի ֆրանսիական հեղափոխութիւնը („Քաղաքացիական գիտելալ“ և „Հերման և Դորոթեյան“): Վերաբերմունքը դեպի գերմանական կլասիկ փիլիսոփայութիւնը (Կանտ և Հեգել): „Վիլհելմ Մայստեր“ վեպը և գերմանական կլասիկ ռեալիզմի պրոբլեմը, սոցիալական ուսումնական վեպում: Գյոթեն վորպես գերմանական խոշարագույն քնարերգուն: Գերմանական բանաստեղծութեան—Գյոթեյի ռեֆորման: „Ֆաուստը“ վորպես ռեալիստական մոնումենտալ գրվածք: Ժողովրդական լեզունը Ֆաուստի մասին և նրա մշակումը Գյոթեյի մոտ:

„Ֆաուստի“ առաջին մասի տարբերութիւնը յերկրորդից: Գյոթեյի վերաբերմունքը դեպի բուրժուական կուլտուրան („Ֆաուստի“ յերկրորդ մասում):

Շիլլերը և նրա „Շտուրմ ունդ դրանզի“ շրջանի ստեղծագործութիւնը: Շիլլերը վորպես բյուրգերական-քաղաքական դրամայի ստեղծագործող („Ավագակներ“, „Քարգաւանք և սեր“): Գերմանական միաճեծանութեան կոնկրետ յերեւոյթների և խոցերի քննադատութիւնը: Շիլլերը և Ռուսսոն: Յերիտասարդ Շիլլերի եսթետիկական հայացքները—թատրոնը վորպես հեղա-

փոխական հայացքների պրոպագանդայի արիւրունա, գեղարվեստի բարոյախոսական բնույթը: Այսպես կոչված «գաղափարների խոսափող» դրաման և նրա կապը լուսավորական եսթետիկայի հետ: Շիլլերի եվոլյուցիան «Շտուրմ ունդ դրանզից» գեպի կլասիցիզմը: «Դոն Կարլոս»: Դարձ գեպի անտիկոնիստները («Հունաստանի աստվածները») և այդ հնության նոր ըմբռնումը: Վերաբերմունք գեպի ֆրանսիական հեղափոխությունը («Յերգ զանգի մասին»): Կանտի փիլիսոփայությունը և Շիլլեր-կլասիկի եսթետիկական հայացքները («Նամակներ մարդու եսթետիկական դաստիարակության մասին»): Նրա եսթետիկայի քաղաքական ելույթները (ազատության «Թագավորության» ստեղծումը «Եսթետիկական իլյուզիայի թագավորության» միջոցով) և Շիլլերի տեղը եսթետիկայի պատմության մեջ: «Վալենշտայն» տրիլոգիան և ռեալիզմը Շիլլերի պատմական դրամաներում: Շիլլերի փիլիսոփայական բանաստեղծությունները և բալլադները: «Վիլհելմ Տելլ» դրաման: Ազատության պաֆոսը և «որինական», «բարոյական» ազատագրումը բնութային: Շիլլերի հուսալաբությունը իրականության եսթետիկական քննադատությունից: Շիլլերի ստեղծագործական մեթոդի հետ կապված պրոբլեմները և նրանց մեկնաբանությունը Լասսալի, Մարքսի և Ենգելսի մոտ: «Ինքնաստիճանի դու այն ժամանակ պետք է ավելի շեքսպիրականացնեիր, մինչդեռ այժմ յես շիլլերականությունը, անհատներին ժամանակի վոգու պարզ խոսափողներ դարձնելը, համարում եմ քո ամենախոշոր թերությունը» (Մարքսը Լասսալին, 19 ապրիլի 1859 թ.):

Ժան-Պոլ Րիխտերը և գերմանական կլասիցիզմը: Հյուլդեր-լինը վորպես կլասիցիզմից գեպի ռոմանտիզմը փոխանցման դարաշրջանի հեղինակ:

Ա) Գեղարվեստական տեսքեր

1. Гете—«Фауст» (առաջին մասը թարգմանված է հայերեն), «Гец фон Берлихинген», «Վերթեր»(*), «Лирика»:

2. Շիլլեր—«Ավագակներ», «Սարգավանք և սեր», «Դոն Կարլոս», «Վիլհելմ Տելլ», «Баллады»:

Բ) Փննադատական գրականություն

1. Ենգելս—«Գյոթեյի մասին» («Մարքսը և Ենգելսը արվեստի մասին»):

(*) Հայերեն նշված գործերի թարգմանությունը հայերեն կա—Մ. Թ.

2. М е р и н г — «Литературно - критические статьи» М. 1934 г. (Շիլլերի մասին հոգովածները):

3. «Մարքսը և Ենգելսը արվեստի մասին»: (Մարքսի և Ենգելսի նամակները Լասսալին):

3. Ռ ո մ ա ն ս ի զ մ

Ռեստավրացիայի դարաշրջանի գրականության բնահանուր բնութագրերը: Ռոմանտիզմի դարգացման տարբեր եռապներն ու ձանապարհները: Ռոմանտիզմը վորպես առաջին ռեակցիան ընդդեմ ֆրանսիական հեղափոխության և նրա հետ կապված լուսավորչության (Մարքս): 18-րդ դարի լուսավորչության իդեալների հուսալաբությունը: Հետադիմական ռոմանտիզմի բնութագրերը Մարքսի և Ենգելսի մոտ: Հետադիմական ռոմանտիզմը և նրա պայքարը ռեստավրացիայի համար:

Ռոմանտիզմի պատմական դերը՝ ստեղծվող բուրժուական հասարակության քննադատության խնդրում: Իդեալի և ռեալ իրականության միջև յեղած անջատվածության ցուցադրումը:

Լուսավորչիչների դրական իդեալների հակապատմականությունը և յերազային բնույթի ցուցադրումը:

Բայց 18-րդ դարի պսակագերծ արված իլյուզիաների փոխարեն ռոմանտիզմն առաջադրեց նոր իլյուզիաներ, վորոնք ընդունել էին բոլորովին տարբեր ձևեր, իսկ բուրժուական հասարակության քննադատությունը տարվում է անցյալի տեսակետից, հետադիմական գիրքերից: Ռոմանտիկների պայքարն ընդդեմ ռացիոնալիզմի և կլասիկական կանոնների ռեկլամետացիայի՝ պոեզիայի մեջ, զգացմունքի, կրոնի և ֆանտաստիկայի առաջնությունը, ստեղծագործական հանճարի լիովին «անկախության» առաջադրումը, հակառակ բոլոր կանոնների: 17-րդ դարի կլասիցիզմի և 18-րդ դարի լուսավորչիչներին հատուկ նորմատիվ-ռացիոնալիստական եսթետիկայի, վերացական իդեալականացման և տիպիկանացման կործանումը: Հեղափոխական-դեմոկրատական ռոմանտիզմը և նրա կապը լուսավորչության ձախ հոսանքների, 18-րդ դարի հումանիզմի և ֆրանսիական հեղափոխության գաղափարների հետ: Ռոմանտիզմի տարբեր դրսևորումը տարբեր յերկրներում:

Ա) Ռոմանսիզմը Գերմանիայում

Վաղ ռոմանտիկական (1792—1800) շարժումը, այդ շարժման կապը գերմանական կլասիկ փիլիսոփայության (հատկապես

Ֆիլիստեյի և Շելլինգի) և ֆրանսիական հեղափոխութեան գաղափարներէ հետ (Շելլինգը յեղբայրները և «Յենայի ուսման տիկները»): Գեղարվեստի ուսման տիկական տեսութիւնը: Դուալիզմը, տեսութեան և պրակտիկայի, գաղափարի և իրականութեան անջատվածութիւնը: «Ռոմանտիկական իրոնիայի» դերն ու «իրոնիայի» ըմբռնումը Ֆ. Շելլինգի մօտ: Սատիրան ֆիլիստերութեան նկատմամբ (Շելլինգը, Թիլ): Որինքնապատկերի դեպքի անտիկ գեղարվեստը (մինչև 1798 թ.): Գերմանական ուսման տիկները «ունիվերսալ պոեզիան», «բարձր իդեալի» վորոնումը ալեգորիաներում ու սիմվոլներում (նոր դիցաբանութիւն): «Աթենայ» հանդեսը և Ֆրիդրիխ Շելլինգի «Ֆրագմենտները»:

Սուր դիֆերենցիացիան ուսման տիկները շարքերում կապված Գերմանիայի ռեալիզմի ուժերի հավաքագրման հետ՝ պայքարելու համար հեղափոխութեան դեմ: Հետադիմական ուսման տիկական ճակատի առաջացումը Գերմանիայում: (Ադամ Մյուլլեր, Եյլենդորֆ, Յուլի և այլն): Պայքար ընդդէմ լիբերալիզմի, բուրժուական հասարակութեան և բնական իրավունքի տեսութեան, պայքար մինչև ապիտալիստական հարաբերութիւնները վերականգնման համար (միջնադարի իդեալականացումը): Վաղ շրջանի ուսման տիկները շատերի անցումը ռեալիզմի շարքերը (Շելլինգը, Գերետ, Վերներ և այլն): Նովալիսի «Բրիտանիայութիւնը և Յելլոպան» վորպես հետադիմական ուսման տիկմի մանիֆեստ: Դասային պետութեան տեսութիւնը:

Լիբերական սուբյեկտիվ տրամադրութիւնները, մենակութեան ուսման տիկական պոեզիան, վեպի տեսութիւնը—խուսափումն իրականից, կապը հանդերձյալ կյանքի, մետաֆիզիկայի հետ, իրականութեան յերեմիութեան միայն խորհրդանշներ համարելը (Նովալիսի «Հենրիխ ֆոն Ուֆերդինգեն»): Թախիծը, վիշտը, յերազմանքը, վեպի կոմպոզիցիայի ծվենակազմ բնույթը, գույները դերը, պեյզաժը (անտառային լուսնութիւնը, լուսնի գունատ գիշերները, արևի մայրամուտը), անըջանքը վերածվում է յերազմի, պատմվածք՝ հեքիաթի, հեքիաթ՝ տեսիլքի (Բրենտանո, Յուլի): Հետադիմական ուսման տիկների «ճակատագրի վորքերգութիւնը» (Վերներ): Հենրիխ Կլայստը և ուսման տիկական դրաման: Ռոմանտիկական նովելան (Կլայստ, Բրենտանո, Արնիմ և այլն):

Ժողովրդական բանաստեղծութեան վերածնունդը (Բրենտանոյի և Արնիմի «Յերեմիայի հրաշալի յեղջերափող»):

Ժողովրդայնութեան ըմբռնումը գերմանական ուսման տիկների մօտ:

Ե. Թ. Ա. Հոֆման: Նրա ստեղծագործութեան յերկայան բնույթը: Ազնվականութեան և ֆիլիստերականութեան քննադատութիւնը (անհետկողական) և փախուստը դեպի ֆանտաստիկան և միստիկան: Հոֆմանի ուսման տիկմը, վորպես յուրահատուկ վերնաշինքային աշխարհ, կառուցված վորպես իրականութեան շարունակութիւնը՝ ֆանտաստիկական պլանում: Հոֆմանի ռեալիզմի բնութագրերը: Յերկվորյալի պատկերը («Սատանայի ելեքսիթը»: «Յերկվորյալ») և վորքերգական վախճանին մատնված ենտուգիաստի պատկերը («Կրեյսլերիան»): Կապիտալիզմը գեղարվեստին թշնամական լինելու պատկերումը: «Կատու մուրը» վորպես ֆեոդալ-բյուրոկրատիկ պետութեան և ֆիլիստերականութեան քննադատութիւն: Հոֆմանի հումանիստական իդեալը: Հոֆմանի ազդեցութիւնը ֆրանսիական, ամերիկական և ուսական գրականութեան վրա:

Գերմանական ուշ շրջանի ուսման տիկմը: Շվաբական դպրոցը: Ուլանդը և Շամիսսոն: Գերմանական ուսման տիկմի գրական ժառանգութիւնը:

Բ) Ռոմանիզմն Անգլիայում

Անգլիական ուսման տիկմի գաղափարային առաջին շրջանը: Գոթական կամ «գարնուրանքի վեպի» ծագումը: Գրեյի գերեզմանական լիրիկան: Գրական նմանացումները: Մակֆերսոնի «Ոսիանը»: Պերսիի ժողովրդական յերգերի ժողովածուն և Չատթերտոնի պոեմները:

«Ոսյանական» պոեզիայի ազդեցութիւնը յելլոպական գրականութեան վրա:

Վալտեր Սկոտը վորպես պատմական վեպի հիմնադր: Սկոտի ուսման տիկական պոեմները («Մարմիտ» և այլն): Պատմական վեպերը («Վեկերեյ», «Այվենհո» և այլն): Վ. Սկոտի Վեպերի ռեալիզմը: Սկոտը և Բալզակը, Պուշկինը և ուսական գրականութիւնը:

Բայրոն: Նրա ուսման տիկմի հեղափոխական-դեմոկրատական բնույթը: Պայքար ֆեոդալիզմի իդեալականացման և վերականգնման ամեն մի փորձի դեմ: Ինդիվիդուալիզմը և մենութիւնը ստեղծագործութեան առաջին շրջանում: Բայրոնի կապը դեմոկրատական և ազգային ազատագրական շարժման հետ: Ստեղծագործութեան վաղ շրջանը: («Արևելյան պոեմներ»):

Բայրոնի լիրո-էպիքական պոեման և յեվրոպական ուսմանտիզմը: Բայրոնի գնահատականը Նապոլեոնի մասին: «Շիլլոնի կալանավորը», «Կայեն», «Մանֆրեդ»: Պայքար սրբազան դաշինքի դեմ: Մասնակցությունն Իտալիայի և Հունաստանի ժողովուրդների ազատագրական պայքարին: Բայրոնի անցումը դեպի ռեալիզմ՝ կյանքի վերջում («Դոն Ժուան»): Բայրոնը վորպես անգլիական գրականության խոշորագույն քնարերգու: Բայրոնը, Պուշկինը և Լերմոնտովը:

Սոուտի, Կոլրիջ, Վորդսվորտ («Լճաշխարհի դպրոցը»): Սոուտի և Կոլրիջի վաղ հեղափոխական գրամաները: Վ. Գոդվինի ուսուպիական կոմունիզմի գաղափարների և ֆրանսիական հեղափոխության դեպքերի ազդեցությունը Սոուտի, Կոլրիջի և ֆրանսիական հեղափոխության դեպքերի ազդեցությունը Սոուտի, Կոլրիջի և Վորդսվորտի ստեղծագործության վրա: Սոուտի և Կոլրիջի հաշտությունը ռեակցիայի հետ: Շելլիի ուսմանտիզմի հեղափոխական բնույթը: Կապիտալիզմի և շահագործման քննադատությունը («Թագուհի Մաք»): Շելլիի աթեիզմը: «Իսլամի ապստամբությունը» և «Ազատագրված Պրոմեթեոսը» պոեմները: Բնությունը ըմբռնումը և ուսուպիական սոցիալիզմը: Շելլին, վորպես համաշխարհային գրականության խոշորագույն քնարերգուներից մեկը: Նրա ստեղծագործության հեղափոխական դեմոկրատական բնույթը: Նրա ստեղծագործությունների ոգտագործումը հետագա հեղափոխական գրականության կողմից: Մարքսը և Ենգելսը Բայրոնի և Շելլիի մասին:

Գ) Ռուսների դերը Ֆրանսիայում

Ֆրանսիական վաղ ուսմանտիզմը. ուսմանտիզմն եկոնոմիկայում, քաղաքականության մեջ, փիլիսոփայության, պատմագրության, կրոնի, գրականության մեջ: Պայքար ռեստավրացիայի համար (Դե-Մետր, Շատոբրիան): Բանավեճ Մադամ Դե Ստալի և Շատոբրիանի միջև: Շատոբրիանի եսթետիքական և քաղաքական հայացքները: «Քրիստոնեություն հանճարը»: Ֆրանսիական ուսմանտիկական վեպը: Դեգուսությունը, մեմուարները, կոտրատիվությունը: Շաքտասի և Աթալայի պատկերները («Աթալա») վորպես անտի-ռեալիստական ստեղծագործության նմուշներ (ամենաանհավանական սիտուացիաներ, խարակտերների կեղծիքը, տիպիկական բացակայությունը): Ռենեն վորպես «ավելորդ մարդու» պատկեր («Ռենեն»): Դրվածքի կոմպոզիցիայի հատվածային բնույթը, արամաբանական հետևողականության

բացակայությունը: «Կեղծ խորությունը, բյուզանդական հափազանցումները, սեթեթեանքը զգացմունքների հետ, խայտաբղետ քամեկիտությունը, թատերականությունը, ճոռմաբանությունը, փրուսությունը» Շատոբրիանի ստեղծագործություններում, վոր «18-րդ դարի ազնվական սկեպտիցիզմը և վորտերականությունը կապում են 19-րդ դարի սենտիմենտալիզմի և ուսմանտիզմի հետ» (Մարքս):

Ալֆրեդ Դե-Վինյի: Նրա «անիծված ցեղի» մոտիվը: Հպարտ մահվան պաշտամունքը: Անցյալը լքված պաշտպանողների իդեալականացումը, դեմոկրատիայի քննադատությունը, անցումը դեպի մեմուարյան՝ Հուլիսյան մոնարխիայի դարաշրջանում: «Սեն-Մարը» ուսմանտիկական պատմական վեպ: Դրա տարբերությունը Վալտեր Սկոտի վեպերից: Վինյին վորպես խոշոր քնարերգու: Հետադիմական ուսմանտիկ Լամարտինի ստեղծագործությունը: Ա. Դե-Մյուսյեյի «Ժամանակի վորդու խոստովանությունը»: Մյուսյեյի ստեղծագործության եվոլյուցիան Հուլիսյան մոնարխիայի դարաշրջանում:

Վիկտոր Հյուգոն և ֆրանսիական դեմոկրատական ուսմանտիզմը: Հյուգոն «ուսմանտիկական դպրոցի» պարագլուխ Ֆրանսիայում: Պայքար կլասիցիստների սխեմատիզմի դեմ, պայքար բանաստեղծի անկախության և իրականության ճշմարիտ նկարագրության համար: Ճշմարտության ուսմանտիկական ըմբռնումը, վորպես պատմության ճշմարտություն՝ բազմապատկած բանաստեղծի սուբյեկտիվ ճշմարտությամբ: Հյուգոյի ուսմանտիզմի հինգ սկզբունքները («Կրոմվեի» առաջաբանը 1827 թ.):

Ռոմանտիկական գրամայի տեսությունը Հյուգոյի մոտ: Անհատականի և տիպիկականի ըմբռնումը: Ռեալիզմը և ուսմանտիզմը, տիպիկականացումը և անհատականացումը ըստ Հյուգոյի ընդունման («Դան Իսլանդացի»): Անցյալի նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքի յուրահատուկ բնույթը Հյուգոյի մոտ («Եռանի», «Բյուլի Բլազ», «Փարիզի աստվածամոր տաճարը»): Հյուգոյի վիրիկան և նրա դերը ֆրանսիական 19-րդ դարի բանաստեղծության զարգացման մեջ:

Ֆրանսիական բուրժուական դեմոկրատիայի զարգացումը 1820—70 թ.թ. և Հյուգոյի եվոլյուցիան: «Դեմոստրատ հանրապետության» հակադրությունը «հին կարգերին» և 1793 թ. հեղափոխական տեռորի հանրապետության՝ «93 թիվը» վեպում: «Թշվառներ» վեպը և Հյուգոյի հումանիզմի առանձնահատկությունները: Հյուգոն և 1871 թ. Կոմունան:

Ժ ո Ր Ժ Ս ա ն դ ը և կանանց հարցը ֆրանսիական գրականության մեջ («Կնդիրանան» և «Ժակը»): Ժորժ Սանդի սոցիալական վեպը («Պարոն Անտուանի մեղքը», «Անջիրտյի ջաղաց-պանը և այլն»):

Ե. Սյուլյի «Փարիզի գաղտնիքները» և սոցիալական հարցի լուծումը լիբերալ բուրժուական տեսակետից: «Փարիզի գաղտնիքները» քննադատությունը և վերլուծությունը Մարքսի և Ենգելսի կողմից («Սուրբ ընտանիքում»):

Ալեքսանդր Դյումա («Յերեք հրացանավորներ»): Ֆրանսիական գրականությունը Հուլիսյան միապետության դարաշրջանում (Եթեն Սկրիբ և նրա պիեսները):

4. Հյուսիս-ամերիկյան գրականությունը 19-րդ դարի առաջին կեսում

Ամերիկյան պատերազմը անկախության համար 18-րդ դարավերջին և այդ շրջանի հեղափոխական գրականությունը: Ֆրանկլինի գրական-հրապարակախոսական գործունեությունը և նրա նշանակությունը ամերիկական գրականության հետագա զարգացման համար: Ֆրանկլինի «Ինքնակենսագրությունը», քաղաքացիական ցայտուն պաֆոսը, պատմելու պարզությունը, հիանալի հումորը: «Առողջ մտքի» փիլիսոփայությունը: Ամերիկական գրականությունը 19-րդ դարի սկզբին: Ամերիկական ռոմանտիզմի յուրահատուկ գծերը, տարբերությունը յվրոպական ռոմանտիզմից:

Վաշինգտոն Իրվինգը և Վալտեր Սկոտի ազդեցությունը: Իրվինգի «Ոչերկների գիրքը», ամերիկյան պրերիաների նկարագրությունը, հին լեգենդների և հնդկական ֆոլկլորի մշակումը: Պատմական վեպերն Իսպանիայի մասին:

Ջեմս Ֆենիմոր Կուպերի, վորպես դաժան ու արկածախնդրական կյանքի յերգչի՝ ստեղծագործությունը: «Լրտես» պատմական վեպը, վեպերի սերիան հնդիկների մասին («Կաշվի գուլպա»): Նրա վեպերի կոմպոզիցիայի վերլուծությունը (արկածների մեխանիզմը, պատմելու և հետապնդելու դրամատիզմը): Կուպերը վորպես մանկական գրող: Մ. Գորկին Կուպերի մասին:

Եղգար-Պոն այդ ժամանակի ամերիկյան խոշորագույն գրող: Նրա պամփաճների յերեք ցիկլը—1) գիտական-ֆանտաստիկական, 2) Դեմոկրատիային և 3) «Մղձավանջային ու ահավոր»: Պոն վորպես յերազոտ-ռոմանտիկ, միստիկ և միտոմանակ գիտությունը և տեխնիկական փառաբանող: Տեխնիկական ֆանտաստի-

կան կրթում և զուտ քանակական բնույթ: Նովելլայի գիտություն նման լինելը, տեխնիկական պաֆոսի բացակայությունն այդ ժամանակում («Ս. Պիմի պատվածը»): Ե. Պոյի ստեղծագործություն յերկվությունը: «Մղձավանջների և սարսափների» պատմվածքները («Կարմիր մահվան դիմակը», «Մուտքը դեպի Մալտրիմը», «Վաղածամ թաղում» և այլն): Հոֆմանի ազդեցությունը Ե. Պոյի վրա: Ե. Պոյի ազդեցությունը Մետերլինկի, Բոդլերի և «գարավերջի» դեկադենտ հեղինակների վրա:

ԳԵՂԱՐՎԵՍԱԿԱՆ ՏԵԲՍԵՐ

1. Вальтер Скот—«Айвенго».
2. Բայրոն—«Չայլդ Հարոլդ», «Ծովահենը», «Կայենը» կամ «Մանֆրեդը», «Лирика», «Дон Жуан». (առաջին յերկու յերկը հայերեն թարգմանված կա):
3. Шелли—«Освобожденный Прометей», «Лирика».
4. Гюфман—«Крошка Цахес», «Повелитель блох», «Золотой горшок», «Записки кота Мура» (2 վեպ ըստ ընտրություն):
5. Հյուգո—«Եռանի», «Փարիզի աստվածամոր տաճարը», «93 թիվը», «Թշվառներ»:
6. «Немецкая романтическая повесть», изд. «Академия», 1935 г. (2 հատոր), վոչ պարտադիր:

ՔՐԻՏԻԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ (պարտադիր չէ)

1. М. Н. Розанов — «История английской литературы XIX в.», М. 1928 г.
2. П. Лафарг—«Легенда о Гюго» (Собр. соч. т. III).

5. 1830—40 թ.թ. Հեղափոխական պոեզիան

Ո.) 1830—40 թ.թ. հեղափոխական պոեզիան Ֆրանսիայում

Հուլիսյան հեղափոխությունը Ֆրանսիայում. ֆինանսական ոլիգարխիայի հաղթանակը: Դեմոկրատական ոպոզիցիան, բանվորական ապստամբությունները:

Բերանթե—կրքոտ, հեղափոխական ~ դեմոկրատական բանաստեղծ: Բերանթեյի մասսայական-քաղաքական յերգի գերը:

Մատիրա Հուլիսյան միապետության նկատմամբ: Ֆրանսիական առաջին բանվորական յերգիչները: 48 թվի հեղափոխությունը Ֆրանսիայում և Պիեռ Դյուպոնի յերգերը: Ե. Պոտյեյի՝

Փարիզի Կոմունայի ապագա յերգչի և «Խնտերնացիոնալի» հեղինակի՝ ստեղծագործական ուղին:

Բ) 1830—40 թ.թ. հեղափոխական պոեզիան Անգլիայում

Հեղափոխական պոեզիան. Թոմաս Հուզի «Շապլի յերգը», «Հառաչանքների կամուրջը», Ե. Բրաունինգի «Մանուկների լացը» և այլն: Չարտիստական շարժումը վորպես «առաջին, լայն, իրապես մասսայական, քաղաքականապես ձևակերպված, պրոլետարական-հեղափոխական շարժում» (Լենին): Երենեղեր Ելիտը «Հացի որենքների» բանաստեղծ: Պրոլետարիատի նկարագրությունը «Անգլիական բանվորի ընտանիքը» բանաստեղծության մեջ: Չարտիստական մասսայական պոեզիան: Երեսու Զոնսը վորպես չարտիզմի ամենահեղափոխական և ամենատաղանդավոր բանաստեղծը («Չարտիստական յերգեր», «Կալանավոր-ստրուկներին», «Հնձվորենք»):

Գ) 1830—40 թ.թ. հեղափոխական պոեզիան Գերմանիայում

Հուլիսյան հեղափոխությունը և նրա արձագանքները Գերմանիայում: «Յերիտասարդ Գերմանիան»: Լյուդվիգ Բյորնեն («Նամակներ Փարիզից»): Կարլ Գուցկով («Ուրիշ Ակոստա»):

Յերիտասարդ Հայնեյի ստեղծագործությունը, նրա ստեղծագործության զարգացման շրջանները: Ռոմանտիզմը «Յերգերի գրքում» և պայքար ռոմանտիզմի դեմ (հակադրություններ, նշանավոր «վերջավորություն»): պայքարն ընդդեմ ազնվականության, յեկեղեցու, ֆիլիստերության: «Ճամպորդական պատկերներ»: «Յերգերի գրքի» բանաստեղծական ձևի վերլուծությունը — չափի և հանգի ռեֆորմը Հայնեյի լիրիկայի մեջ: Ժողովրդական յերգը, այդ յերգի մոտիվները և ձևը Հայնեյի լիրիկայում: Հայնեն, հեգելյան փիլիսոփայությունը, ֆրանսիական հեղափոխությունը և Սեն-Սիմոնը: Հայնեն 1830—40 թ.թ. հեղափոխական դեմոկրատիայի ամենաառաջավոր բանաստեղծ: Անթիկոլյան գեմոկրատիայի ամենաառաջավոր բանաստեղծը Հայնեյի մոտ: և հասարակական զարգացման պրոցեսի ըմբռնումը Հայնեյի մոտ: Գեղարվեստի գերը նրա աշխարհայացքում և «ազատ ներդաշնակ անհատի» իդեալը, բուրժուազիայի և պրոլետարիատի պատմական գերի ըմբռնումը: Հայնեն և Բյորնեն: Հայնեն և Գերմանական 1848 թ. հեղափոխությունը: Հայնեն «մահճակալի շիրիմում»: Դարձ դեպի ռոմանտիկական մոտիվները («Ռոմանսերո») և սպիրիտուալիզմը: Հայնեն և կոմունիզմը: 1840 թիվը, վորպես գերմանական բուրժուազիայի քաղաքական շարժման սկիզբ:

Հերվեզի «Կենդանի մարդու յերգերը»: Այդ բանաստեղծությունների բոցավառող պաֆոսը և քաղաքական սրությունը (լոզունգ-գանձանություն): Գերմանական քաղաքական պոեզիայի ծաղկումը 1840—48 թ.թ.: Վիճաբանություն Հերվեզի և Ֆրեյլիգրատի միջև՝ պոեզիայի կուսակցականության մասին: 1844 թիվը, վորպես գերմանական պրոլետարիատի դասակարգային շարժման սկիզբ:

Միլեզյան ջուհակների ապստամբությունը: Գերմանական մանր բուրժուական («ճշմարիտ») սոցիալիզմը և «Խեղճ մարդու» մեղանական պոեզիան: Այդ պոեզիայի քննադատությունն Ենգելսի մոտ: «Ճշմարիտ սոցիալիզմն իր անորոշությամբ հնարավորություն չի տալիս կապակցելու առանձին փաստերը, վորոնց մասին պետք է պատմել, ընդհանուր պայմանների հետ, վորով կոգներ այդ փաստերի շնորհիվ դրսևիորել այն, ինչ ուշագրավ և կարևոր է նրանց մեջ» (Ենգելս — «Ճշմարիտ սոցիալիզմը Հափաժոյում և արձակում»):

Մարքսիզմը, Կոմունիստների Միության կազմակերպումը: Հայնեյի, Ֆրեյլիգրատի, Հերվեզի զարգացման ճգնաժամը. Մարքսի և Ենգելսի դերն այդ հեղինակների վերադաստիարակության գործում (Հայնեյի «Գերմանիան» և Ժամանակակից բանաստեղծությունները): Ֆրեյլիգրատի մոտեցումը պրոլետարիատին (1846 թ.):

Կոմունիստ բանաստեղծները (Գևորգ Վեբեր): Մարքսի խզումը Հերվեզից: Գերմանական 48—49 թ.թ. հեղափոխության պոեզիան: Հեղափոխության պաֆոսը (Ֆրեյլիգրատ), սատիրա հեղափոխության թշնամիների մասին (Վեբեր և Հայնե): Ֆրեյլիգրատի զարգացումը 1848 թ. հեղափոխությունից հետո:

ԳԵՂԱՐՎԵՍԱԿԱՆ ՏԵԲՍԵՐ

1. Беранже — «Песни» (ըստ ընտրություն):
2. Гейне — «Յերգերի գիրքը», «Путешествие на Гарц», «Германия», «Современные стихотворения».

ՔՆՆԱԴՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ (ՊԱՐՏՍԵՐ ԶԵ)

1. Меринг — «Литературно-критические статьи», М. 1934 г. (հոգվածներ Հայնեյի մասին).
2. Ф. Шиллер — «Очерки по истории немецкой революционной поэзии XIX в.» М. 1933 г.

3. Евг. Книпович — „Гейне как политический лирик“ М. 1933 г.

4. Ф. Шиллер — „Очерки по истории чартистской поэзии“. 1933 г.

5. Ф. Шиллер — „Поэзия германской революции 1848 г.“ М. 1933 г.

6. Ю. Данилин — „Поэзия Июльской революции“, М. 1935 г.

6. 1830—40 թվականների կլասիկ ռեալիզմը

19-րդ դարի բուրժուական ռեալիզմի զարգացման տարբեր շրջանները: Գերմանական կլասիկ՝ Գյոթեյի, Շիլլերի, Հայնեյի ստեղծագործությունների մեջ իր բարձր ծաղկման հասած՝ ռեալիզմի առանձնահատկությունները: 1830 — 40 թվականների կլասիկ ռեալիզմը ֆրանսիական և անգլիական գրականության մեջ: Ստենդալ և Բալզակ, Դիկկենս և Տեկկերեյ, Հումանիզմն այդ հեղինակների ըմբռնողությամբ: Սոցիալական յերեվոլյուցիոնների լայնորեն ընդգրկումը, յերեան յեկող բուրժուական հակասությունների անհաշտելիության եպիկորեն մոտմենտալ նկարագրությունը: Բուրժուական հասարակության բազմակողմանի, ճշմարիտ և խորը նկարագրությունը: Բուրժուական ռեալիզմի հիմնական ժանրային ձևի՝ վեպի զարգացումը: Ռեալիզմն ըստ Ենգելսի բնորոշման: „Իմ հայացքով ռեալիզմը յենթադրում է, բացի մանրամասնությունների ճշմարտությունից, տիպիկական խարակտերները տիպիկական հանգամանքների մեջ տալու ճշտությունը“ (Ենգելսի նամակը Հարկենսին 1888 թ. ապրիլի սկզբը): Մեթոդի և աշխարհայացքի պրոբլեմը: Բուրժուական և սոցիալիստական ռեալիզմը:

Բ) Ֆրանսիական 1830—40 թվականների ռեալիզմը

Ստենդալ: Ֆրանսիական լուսավորիչների և հեղափոխությունից ազդեցությունը նրա ստեղծագործություններին վրա, ռեստավրացիայի քննադատությունը („Արմանս“, „Կարմիրը և սևը“, „Պարմի մենաստանը“): Հուլիսյան միապետության քննադատությունը („Կարմիրը և սպիտակը“): Ստենդալի գրական պատկերների առանձնահատկությունները: Հուսախաբությունը բուրժուական դեմոկրատիայից: Ստենդալի գեղագիտական հայացքները: Վավերականության, պարզության, հստակության և ճշմարտության պահանջը („Ռասին և Շեքսպիր“):

Ռեալիստական վեպի խնդիրները Ստենդալի բնորոշման համաձայն: Դարաշրջանի իրականության ընդգրկումը նրա ստեղծագործության մեջ: Ստենդալի վոճը՝ տրամաբանական խստություն և միաժամանակ հոգեբանական վերլուծության խորություն և նրբություն: Ստենդալի ազդեցությունը ուսակ, գրականության վրա: Ստենդալը վորպես ականավոր քննադատ:

Մերիմեյի ռեալիստական նովելները: Մերիմեյի գրամատուցիկան: Ժողովրդական թեմատիկայի վորոնումները: Ուժեղ հերոսի պատկերը („Կոլոմբա“ և այլն): Մերիմեն և Պուշկինը:

Բալզակ — 19-րդ դարի ռեալիզմի գագաթ: „Մարդկային կատակերգությունը“ վորպես բուրժուական հասարակության գեղարվեստական հանրագիտարան: Բալզակի քաղաքական հայացքները, լեգիտիմիզմը, հայացքները կրոնի և յեկեղեցու մասին, համակրանքը ազնվականության նկատմամբ: Կազմակերպվող բուրժուական հարաբերությունների ցուցադրումը, փողի ազդեցությունը բարոյականության, ընտանիքի, զավակների՝ ծնողների նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքի և այլի վրա („Յեվգենի Գրանդե“, „Հայր Գորիո“, „Կորած յերազներ“): Բալզակի փիլիսոփայական վեպերը („Շագրենի կաշին“): Բալզակի հիմնական հերոսների խորը տիպիքականությունը (Ռաստինյակ, Վոտրեն և այլն): „Մարդկային կապերի“ կործանումը և „կանխադրամի“, բուրժուական եգոիզմի և մերկ հաշվի հաղթանակը: Քննադատելով բուրժուական մամուլը, ընտանիքը, „հավասարություն“ որենքի առաջ, Բալզակը միաժամանակ տեսնում է իր սիրած ազնվական հերոսների կործանման անհրաժեշտությունը (որինակ՝ „Հնությունների թանգարանում“): Հանրապետականների գրական „Հնությունների թանգարանում“): Հանրապետականների գրական ղեկավարը (Միշլ Կրետյեն): Բալզակի քաղաքական համակրանքները (Միշլ Կրետյեն): Բալզակի ռեալիզմի առանձնահատկությունը „ապագայի մարդիկ“): Բալզակի ռեալիզմի առանձնահատկությունները և ուսանողական երեմենտի գերը: Բալզակի վեպերի կոմպոզիցիան և նրա գրելու յեղանակը: Մարքսը և Ենգելսը Բալզակի մասին: „Բալզակը, վորին յես համարում եմ շատ ավելի արվեստագետ-ռեալիստ, քան անցյալի, ներկայի և ապագայի բոլոր Զոլանները, իր „Մարդկային կատակերգության“ մեջ տալիս է մեկ ֆրանսիական „հասարակության“ ամենաաքանչելի ռեալիստական պատմությունը, նկարագրելով բարձրը խրոնիկայի ձևով, տարեցտարի, սկսած 1816-ից մինչև 1848 թիվը, բարձրացող բուրժուազիայի շարունակ ուժեղացող ճնշումը ազնվական հասարակության վրա, վորն ուշքի յեր յեկել 1815 թ. հետո և կրկին,

վորքան այդ հնարավոր եր, վերականգնում եր ֆրանսիական հին քաղաքականութեան դրոշը՝ (Ենգլիսի նամակը Հարկինսին 1888 թ. ապրիլի սկիզբը):

Բ) Անգլիական 1830—40 րվականների ռեալիզմը

Դ ի կ կ ե ն ս: Անգլիական 19-րդ դարի ռեալիզմի յուրահատուկ գծերը և Դիկկենսի տեղը այդ ռեալիզմում: Քաղաքային խուլ անկյունների նկարագրությունը Դիկկենսի մոտ, սերը դեպի ընչազուրկներն ու անարգվածները:

„Հին ուրախ Անգլիայի“ ուղտիմիտական ցուցադրումը „Պիկվիկյան ահումբի նամակներում“. սոցիալական ստորին խավերի նկարագրությունը „Ուլիվեր Տվիստում“ և „Նիկոլայ Նիկելըիյում“. յերբեմն փորձեր ներդաշնակել կյանքը բարեսիրտ հումորով: 1848 թ. հեղափոխությունը, սոցիալական հակասությունների սաստկացումը, կապիտալի և աշխատանքի պրոբլեմը („Դոմբին և Վորդին“, „Ծանր ժամանակներ“, „Ծննդյան պատմվածքներ“): Կապիտալիստների պատկերները (Բաունդերբի): Հեղափոխության (ֆրանսիական) նկարագրությունը „Պատմվածք յերկու քաղաքների մասին“ վեպում: Դիկկենսի հումանիզմի սահմանափակությունը: Դիկկենսի լիրիզմը. նրա գեղարվեստական պրիտիների առանձնահատկությունները (լեյտամոտիֆները, պերսոնաժների յերբեմն միակողմանիությունը և այլն): Դիկկենսի ռեալիզմի իմացական արժեքը. — նա յերևան է հանել իր ժամանակի բուրժուական հասարակության ամենաեյակական հակասությունները և խոցերը: Դիկկենսի հումանիզմը և նրա սերը դեպի սոցիալական ստորին խավերը, վորոնք հանդիսանում են ճշմարտության և մարդկայնության կրողները: Հումորի յուրահատկությունը: Դիկկենսը վորպես մանկական գրող: Մանուկների պատկերները („Ուլիվեր Տվիստ“, „Դավիթ Կոպերֆիլդ“):

Թ ե կ ե բ ե յ. Ազնվականության և բուրժուական բարձր շրջանների քննադատությունը („Փառասիրության տոնավաճառը“, „Նյուլդմենները“ և ուրիշ վեպերը): Մարքսն անգլիական ռեալիստների մասին (Դիկկենս և այլն): „Թեկերեյի դպրոցի“ ռեալիստները: Շարլոտտա Բրոնտե („Ջեն Եյր“) և Յելիզավիտա Գասկել („Մերի Բարտոն“): Ջորջ Ելիոտի ստեղծագործությունները: Անգլիական ռեալիզմի հետագա զարգացումը (Մերեդիտ և այլք): Անգլիական 1830—1860 թ.թ. լիրիկան և պրերաֆայետները (Թենիսոն, Ռոսսետտի, Մորիս):

7. 1850—1860 րվականների ռեալիզմը

1848 թ. հեղափոխությունը և նրա պատմական նշանակությունը բուրժուական իդեոլոգիայի զարգացման մեջ: Բուրժուական կուլտուրայի քայքայման սկիզբը: Եյական փոփոխությունները բուրժուական եսթետիկայում 1848 թվից հետո. այդ քայքայման դեմ պայքարող և նրան նորանոր քաղաքական իդեալներ ու կուլտուրական արժեքներ հակադրող հասարակական և գրական շարժումները (բանաստեղծներ և հեղինակներ, կապված բանվորական և լայն դեմոկրատական շարժման հետ):

Ա) Ֆրանսիական 1850—1860 րվականների ռեալիզմը յեվ պառնասականները

Ֆլոբերը և 19-րդ դարի ռեալիզմի զարգացման նոր շրջանը: Հուսախաբություն կապիտալիստական զարգացման արդյունքներից, հոռետեսություն, սկեպտիցիզմ, արհամարհանք քաղաքականության և բուրժուական դեմոկրատիայի նկատմամբ: „Տիկին Բովարին“ և ումանտիկական պատրանքների հուսախաբությունը: „Ջգացմունքների դաստիարակությունը“ 1840 թ. պատմական դեպքերի ֆոնի վրա և բուրժուազիայի քննադատությունը: „Բուվար և Պեկյուշեն“ — սուր սատիրա բուրժուական գիտության և կուլտուրայի նկատմամբ: Ֆլոբերի քաղաքական անհետևողականությունը, նրա վերաբերմունքը դեպի բանվոր դասակարգը և Փարիզի Կոմունան: „Սալամբոն“ և „Սուրբ Անտոնիայի փորձությունը“: Ֆլոբերի հոռետեսությունը, արվեստի տեսությունը նրա մոտ, ռեալիզմի ըմբռնումը: Պատմական վեպի ըմբռնումը Ֆլոբերի մոտ: Ֆլոբերը խոսքի մեծագույն վարպետներից մեկը: Բուրժուական կուլտուրայի ճգնաժամի սկզբնավորման գիտակցումը: Ֆլոբերի ձգտումը պաշտպանել կուլտուրան և մարդկային անհատը բուրժուական պրակտիկայի քայքայիչ ազդեցությունից: „Փղոսկրի դղյակ գնալու“ լողունգը:

Ֆրանսիական „դեմոկրատիկ ռեալիզմը“ 1850—1860 թվականներին (Դյուրանտի և Շանֆլերի): Նրա գաղափարական և գեղարվեստական սահմանափակությունը:

Ֆրանսիական լիրիկան 1850—1860 թվականներին և „պառնասականները“ (Գոթյե, Բոդլեր, Լեկոնթ Դե Լիլ և այլք):

Բ) 19-րդ դարի յերկրորդ կեսի գերմանական ռեալիզմը

Գերմանական բուրժուազիայի կոմպրոմիսը ռեալիզմի հետ և գերմանական գրականության անկումը 1848 թվից հետո: Գեր-

ԳԵՂԱՐԱԵՍԱԿԱՆ ՏԵՔՍՏԵՐ

1. Стендаль.—„Пармский монастырь“, „Красное и черное“.
2. Бальзак — «Հայր-Գորիո», „Цезарь Биротто“, „Евгения Гранде“, „Крестьяне“, „Сельский священник“, „Утраченные иллюзии“.
3. Флобер—«Տիկին Բովարի», „Бувар и Пекюше“, „Саламбо“.
4. Диккенс—„Оливер Твист“, „Домби и сын“, „Тяжелые времена“, „Пиквисский клуб“:
5. Теккерей—„Ярмарка тщеславия“.
6. Уитмен—„Листья травы“.

ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ե ն գ ե լ ս ը Բաղդակի մասին («Մարքսը և Ենգելսը արվեստի մասին»):
2. Լուսաֆարսկու և Եյխենգոլցի առաջաբանը՝ Ֆլորենտի նոր հրատարակության (պարտադիր չէ):
3. „Из истории реализма XIX века на Западе“—Հոգվածների ժողովածու Ֆ. Պ. Շիլլերի խմբագրությամբ: Москва 1934 г. (պարտադիր չէ):

Քննադատական գրականություն արեվմսա-յեվրոպական գրականության ամբողջ դասընթացի մասին

Պ Ա Ր Տ Ա Դ Ի Ր

1. «Մարքսը և Ենգելսը արվեստի մասին»:
2. Шиллер—„История Зап.-Евр. лит-ры нов. вр.“, I—II հատորները (I հատորի հայերեն թարգմանությունը կա):

Վ Ո Ձ Պ Ա Ր Տ Ա Դ Ի Ր

1. Фриче — „Очерки развития Западных литератур“, М. 1931.
2. Коган—„Очерки по истории Зап.-Евр. лит-ры“, т. I—II, М. 1934.
3. Луначарский—„История Зап.-Евр. лит-ры в ее важнейших моментах“—ч. I, II, 2-ое издание. М. 1930 г.

մանական 1850—70 թվականների ռեալիզմի եկեղեցական բնույթը: Ենգելսը՝ գերմանական բուրժուական 1848 թ. հետո կուլտուրայի մասին:

Շվեյցարական ~ գերմանական խոշորագույն ռեալիստները՝ Գ. Կեյլեր և Կ. Մեյեր: Ֆեյերբախի ազդեցությունը Կեյլերի վրա: Նրա „Կանաչ Հենրիխ“ վեպը: Մեյերի պատմական նովելները: Եկեղեցական եմպիրիզմը և „մարգային“ ռեալիզմը Գերմանիայում: Գուստավ Ֆրեյթագը պրուսական բուրժուազիայի հեղինակ, „Պարտք և ապստիկ“ վեպը: Շպիլհագենը և բանվորական շարժման խնդիրները „Մեկը դաշտում ռազմիկ չե“ վեպում:

Գերմանական դրամայի զարգացումը 19-րդ դարի յերկրորդ կիսում (Ֆրիդրիխ Հեբբել, Ռոտտ Լյուդվիգ, Բիխարդ Վալդեր):

Գ) 19-րդ դարի յերկրորդ կեսի ամերիկական գրականությունը

Արդյունաբերական Հյուսիսի պայքարը կալվածատիրապետության տատրային Հարավի դեմ. գրականությունն ընդգեմ ստրկատիրություն (Լոնգֆելլո, Եմերսոն): Բիչեր-Ստուո՝ „Թոմաս քեռու տնակը“ և արսոլյուցիոնիզմի գրական շարժումը: Բիչեր Ստուոլի գրվածքի խարազանական ռեալիստական կողմը և պոլիտանական-կրոնական հաշտությունը:

Ուոտ-Ուիտմենը վորպես 1840—60 թ. ամերիկյան դեմոկրատիայի բանաստեղծ: „Ոտտի տերեւները“ (1855) ժողովածուն և նրա նշանակությունը պոեզիայի պատմության մեջ: Շինարարություն պաֆոսը, գիտություն և տեխնիկայի աստվածացումը, ուրբանիզմ: Նոր եսթետիկա, արվեստի դեմոկրատացումը, պոեզիայի հին ձևերի բացասումը: Կոլեկտիվի մոտիվները, ընկերով պաշտամունքը: Կյանքի վերջում հուսախաբությունը „Միասնական դեմոկրատիայից“, կապակցված բուրժուական հասարակության դեֆերենցիացիայի հետ: Ուիտմենը վորպես նովատոր պոեզիայի մեջ և նրա ազդեցությունը յեվրոպական 19-րդ դարավերջի լրերիկայի վրա (Ե. Վերհարն, Ա. Հոլց, ֆուտուրիստները, Էքսպրեսիոնիստները):

Բրեստ-Հարդի (վեպեր Կալիֆորնիայի վոսկի վորոնոդների կյանքից): Մարկ-Տվենի („Թոմ Սոյերի արկածները“ և այլն) ստեղծագործությունների համառոտ բնութագիրը: Մարկ-Տվենը վորպես մանկական գրող:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ

Լեզվագրական ֆակուլտետի 1-ին կուրսի համար

1. Գրականության տեսության առարկան ու խնդիրները

Գրականագիտությունը և նրա կազմը՝ գրականության պատմություն, քննադատություն, գրականության տեսություն, գրականագիտական առարկաների պատմագրություն: Գրականության պատմության, քննադատության և գրականության տեսության փոխադարձ կապը: Ոժանդակ և հարևան գիտությունների նշանակությունը:

Գրականության տեսության տեղը գրականագիտության մեջ: Գրականության տեսության կուսակցականությունը: Մարքս-լենինյան գրականության տեսության հիմնական խնդիրները:

2. Մարքս-լենինյան ուսմունքը գրականության՝ վորպես աշխարհի գեղարվեստական յուրացման մասին

Մարքսն աշխարհի «գեղարվեստական յուրացման» մասին: Գրականությունը վորպես իդեոլոգիայի ձև և նրա տարբերությունը մյուս իդեոլոգիական ձևերից: Լենինյան արտացոլման տեսության կիրառումը գեղարվեստական գրականության բնագավառում:

Գրականության սպեցիֆիկումը: Բովանդակության և ձևի պրոբլեմը գրականության մեջ: Գրականության պատկերայնությունը:

3. Պատկերը վորպես կյանքի արտացոլման ձև

Գրականության արտացոլումը մարդկային կյանքի կոնկրետ պատկերների մեջ (արտաքին և ներքին): Գեղարվեստի պատկերայնության հիմքը: Պատկերայնության բնութագրական հատկանիշները՝ տիպականացում, անհատականացում, համադրություն կյանքի յերևույթների նկարագրության մեջ, հնարանքի՝ (вымысел) վորպես գեղարվեստական ընդհանրացման յուրահա-

տուկ ձևի՝ առկայությունը, ուշադրություն կենտրոնացումը դեպի մարդկային պրակտիկան:

Մ. Գորկին գրականության յուրահատկության մասին: Պատկերի պատմականությունը: Նրա ձևերի բազմազանությունը, պայմանավորված մարդկային պրակտիկայի պատմական բազմազանությամբ: Որյեկտիվ և սուբյեկտիվ ելման տեղերի մեջ՝ իրականության արտացոլումը հեղինակի ըմբռնողությամբ: Պատկերների հիմնական տեսակները՝ ռեալիստական և ումանտիքական: Պատկերի հիմնական ժանրային ձևափոխությունները՝ եպիքական, լիրիկա-եպիքական, լիրիկական: Պատկերի եսթետիկական ֆունկցիան՝ գեղեցիկի մասին հասարակական պատկերացումների կոնկրետացումը մարդկային կյանքի կենդանի պատկերների մեջ: Պատկերի դաստիարակչական դերը, ընկեր Ստալինը հեղինակներին՝ «հոգու ճարտարապետներին» մասին: Պատկերի ճանաչողական ելությունը՝ կենսական պրոցեսի արտացոլումը նրա տիպիքական և կոնկրետ դրսևորումների մեջ:

4. Ժողովրդայնության յեվ կուսակցականության պրոբլեմը

Ժողովրդայնությունը գրականության մեջ՝ վորպես իրականության ճշմարիտ արտացոլումը, ժողովրդական շահերի համապատասխանող և այդ մասսաների ազատագրման ու աճման նպաստող: Կլասիկների ստեղծագործությունների ժողովրդայնությունը: Կուսակցականության պրոբլեմը գրականության մեջ: Բուլճիկյան կուսակցականությունը վորպես ժողովրդայնության բարձր ձև: «Սոցիալիստական պրոլետարիատը պետք է առաջ քաշի գրականության կուսակցականության սկզբունքը, զարգացնի այդ սկզբունքը և անցկացնի այն կյանքի մեջ կարելույն չափ լիովին ու ամբողջական ձևով» (Լենին): Գեղարվեստորեն մշակված կուսակցականությունը և մերկ տենդենցիոզությունը: Գեղարվեստական ստեղծագործությունների ճանաչողական-դաստիարակչական դերը: Գրականության եսթետիկական արժեքը: Գեղարվեստականության չափանիշը՝ կենսական ճշմարտությունը, ընդհանրացման խորությունը և նկարագրման կոնկրետությունը: Գրական խոշոր ստեղծագործությունների և պատկերների պատմական կենսունակությունը, պայմանավորված նրանց ճշմարտության չափով և պատկերացման ուժով:

Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը և Ստալինը գրողների և գրականության մասին: Գրական ստեղծագործությունների

ուսումնասիրման և գնահատման չափանիշը մարքսիզմի-լենինիզմի կլասիկներն մնա:

5. Գրական ստեղծագործությունը վորպես ամբողջություն

Գաղափար գեղարվեստական ստեղծագործություն իր հատուկ վածքի մասին: Բովանդակություն և ձևի միասնությունը գրականություն մեջ: Գաղափար ~ թեմատիկական մատերիալի փոխանցումը խարակտերների: Կոմպոզիցիան, սյուժետը, լեզուն, վոտանավորը, վորպես պատկերային ձևի ստեղծման միջոցներ: Նրանց հիմնավորումը գրվածքի պատկերներով: Գրական ստեղծագործությունը, վորպես գրական պրոցեսի միավոր: Նրա գաղափարական ուղղվածությունը, նրա բոլոր տարրերի փոխադարձ կապը: Գրական ստեղծագործության վերլուծության մեթոդիկան:

6. Գեղարվեստական ստեղծագործության բեման յեվ գաղափար

Թեման՝ կենսական նյութ, գրված գրվածքի հիմքում: Թեմայի և գաղափարի միասնությունը, գեղարվեստական գրվածքի իդեան: Գեղարվեստական յերկի պրոբլեմը՝ գրված կենսական վորոշ նյութի վրա: Մտահղացումը և գաղափարը: Գրվածքի գաղափարը և գաղափարական բովանդակությունը: Խոշոր գրական ստեղծագործությունները գաղափարական բովանդակության բազմակողմանիությունը և բարդությունը: Գեղարվեստական յերկի գաղափարի կոնկրետ-պատմական բնույթը: Խորհրդային գրականության լայն թեմատիկական հնարավորությունները և բարձր գաղափարականությունը:

7. Կ ո մ պ ո գ ի ց ի ա ն

Գրական յերկի կոմպոզիցիան՝ գրվածքի հատուկ վածքը, նրա բոլոր առանձին մասերը միացնող մի որդանական միասնություն մեջ: Իրականության յերևույթների փոխարարերակցությունների արտացոլումը կոմպոզիցիայի մեջ՝ ըստ հեղինակի ըմբռնման:

Կոմպոզիցիան, վորպես գեղարվեստական յերկի ելեմենտների կազմավորման ընդհանուր ձև: Սյուժետը վորպես եպիքական, լիրիկա-եպիքական և դրամատիքական յերկերի կազմավորման մասնակի ձև: Սյուժետը վորպես կյանքի տիպիքական հանգամանքներն արտացոլող դեպքերի սխեմա: Սյուժետը վորպես խարակտերներ պատկերելու միջոց: Սյուժետի պատմականությունը: Սյուժետի ֆորմալիստական մեկնաբանությունը, վորպես

յերկի դեպքերի տրամաբանական սխեմա: Սյուժետի Գորկու տված բնորոշման մեթոդոլոգիական նշանակությունը՝ «մարդկանց փոխադարձ կապի, հակասություն, համակրանքի, հակակրանքի և առհասարակ փոխադարձ հարաբերությունների, այս կամ այն խարակտերի աճման և կազմավորման» (Գորկի) — սյուժետը: Սյուժետի տարրերը՝ եքսպոզիցիա, քակտումն, գործողության զարգացումը, կոլմիխացիա, հանգույց, եպիլոգ: Լիրիքական շեղումներ: Ներածական եպիլոգներ: Գեղարվեստական զարգացում: Ֆարուս և նրա հարաբերությունը սյուժետին, ֆաբուլայի զանազան բնորոշումները գոյություն ունեցող գրականություն մեջ:

8. Գեղարվեստական գրականության լեզուն

Մարքսը լեզվի՝ վորպես «մարդու իրական գիտակցության» մասին: Լենինը լեզվի՝ վորպես մարդկային հաղորդակցման խոշորագույն միջոցի՝ մասին: Գեղարվեստական գրականության լեզվի տիպականացնող նշանակությունը: Լեզվի վոճանությունը՝ կյանքի զանազան բնագավառների զանազան լեզվական վոճերի արտացոլումը գրական լեզվի մեջ:

Գեղարվեստական գրականության լեզվի անհատական բնույթը՝ կենդանի խոսքի ձևերի ու հատկությունների պահպանումը նրա մեջ:

Լեզվի շերտավորումը, նրա կապը կոնկրետ խարակտերների հետ: Հեղինակի լեզվի գերը հասարակության լեզվական կուլտուրայի զարգացման մեջ: Պերսոնաժների լեզուն և հեղինակի լեզուն: Բանաստեղծական լեզուական: Լեքսիկական հնարավորությունները՝ ժամանակակից գրական լեզուն, հնարանություններ, նորարանություններ, ոտարարանություններ, բարբառաբանություններ: Նկարագրական միջոցները՝ եպիտիտ, համեմատություն, փոխարերություններ (զանազանացում, լիտուտա, մետաֆորա, մետոնիմիա, սենակզոսա): Բանաստեղծական շարահյուսությունը և նրա հարաբերությունն արձակին: Կետադրության նշանակությունը գեղարվեստական յերկում: Լեզվական ձևերի բովանդակալից իմաստը գրականության մեջ:

9. Տ ա դ ա չ ա փ ու թ յ ու ն

Չափածո և արձակ: Բանաստեղծության հուզական հագեցվածությունը: Ռիթմ: Ռիթմը նախնական պոեզիայում: Ռիթմը և աշխատանքը: Ռիթմի իդեոլոգիական նշանակությունը: Ինտո-

նացիւման՝ ռիթմի բովանդակալից հիմք: Վոտանավորի տողը: Վոտք: Դադար: Յեզուրա: Տողադարձ: Վոտանավորի սիստեմը: Քանակական և վորակական տաղաչափություն: Անտիկ պատմական տաղաչափությունը: Անտիկ տաղաչափության տերմինոլոգիայի յուրացումը նորագույն տաղաչափության մեջ: Այդ տերմինոլոգիայի փոփոխությունը: Վոտանավորի սիստեմը ուսական պոեզիայի պատմության մեջ: Ժողովրդական բանաստեղծություն: Վանկային, վանկա-շեշտավոր, շեշտավոր վոտանավոր: Ռուսական վանկա-շեշտավոր բանաստեղծության հիմնական չափերը՝ յամբ, քորեյ, դակտիլ, ամֆիբրաքս, անապեստ: Հանգ: Հանգի տեսակները՝ արական, իզական, դակտիլային, գերդակտիլային: Հանգի կոմպոզիցիոն նշանակությունը: Հանգավորման յեղանակները՝ միջանկյալ, խաչաձևող, պարփակող և այլն: Տուն: Ազատ բանաստեղծություն: Անհանգ բանաստեղծություն:

Ձայնագրություն: Հնչյունի նշանակությունը բանաստեղծական լեզվի մեջ: Նմանաձայնություն: Արտահայտության ուժեղացումը, վորպես բանաստեղծական լեզվի հնչյունային կազմավորման հիմնական իմաստ: Ալիտերացիա և ասոնանս: Հնչյունական անաֆորա, եպիֆորա, կցորդ, ող և այլն: Բանաստեղծության հնչյունական կազմավորման ռիթմա-ինտոնացիոն նշանակությունը:

10. Մեքող, վոն, գրական հոսանք

Գեղարվեստական մեթոդը աշխարհի «գեղարվեստական յուրացման» սկզբունք, վորը պայմանավորում է տվյալ ստեղծագործության կամ հոսանքի մեջ իրականության յերևույթների պատկերավոր ընդհանրացման բնույթը: Ռեալիզմը և ուսմանտիզմը, վորպես հիմնական մեթոդներ նախասոցիալիստական գրականության մեջ, վորպես իրականության գեղարվեստական արտացոլման և այդ իրականության գնահատման տարբեր տիպեր: Իր տիպիքական յուրահատկություններով՝ իրականության արտացոլումը ռեալիստական գրականության մեջ, վոչ թե իրականի, այլ կամեցածի պատկերումը ուսմանտիքական գրականության մեջ: Հաստատվող կյանքի առանձին կողմերի իդեալականացումը ուսմանտիզմի մեջ: Առաջադիմական և հետադիմական ուսմանտիզմ: Հեղինակի մեթոդի կախվածությունը նրա աշխարհայացքից: Նրանց միասնությունը: Հակասության հնարավորությունը աշխարհայացքի և մեթոդի միջև (Բալզակ, Գոգոլ և այլն): Հիշված մեթոդների տարբեր դրսևորումները տարբեր ժամանակների, ժողովուրդների ու դասակարգերի գրականության մեջ:

Քննադատական ռեալիզմը՝ անմարդկայնության և խաբեյության, շահագործողական հասարակական հարաբերությունների պայմաններում մարդու ճնշման տարբեր դրսևորումները— ճշմարիտ պատկերումը անցյալի խոշոր գրողների կողմից (Պուշկին, Լ. Տոլստոյ, Շչեքերին, Բալզակ և այլն): Առաջադիմական ուսմանտիզմը՝ խոշոր հիդինականների պատկերացումը ապագա բանական, ազատ և ստեղծագործական կյանքի պատկերների մասին և կովի կոչ այդ կյանքի համար (յերիտասարդ Պուշկինը, Լերմոնտովը և այլն):

Սոցիալիստական ռեալիզմը, վորպես բանաստեղծական արվեստի զարգացման բարձր աստիճան:

Սոցիալիստական ռեալիզմի հիմնական գծերը՝ իրականության արտացոլումը նրա առաջատար տենդենցների մեջ, նրա զարգացման մեջ, ռեալիստական և ուսմանտիքական տենդենցների միասնությունը, խարակտերների հերոսականությունը, սոցիալիստական նպատակայնությունը: Ժողովրդայնության պրոբլեմը քննադատական ռեալիստական, հեղափոխական-ուսմանտիքական և սոցիալիստական ռեալիստական գրականության մեջ:

Հեղինակի վոճը, վորպես նրա ստեղծագործության առանձնահատկությունների միասնություն՝ դրսևվորող նրա բոլոր յերկերում: Հեղինակի վոճի ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը— նրա զարգացման և հակասությունների մեջ:

Դրական հոսանքը (ուղղությունը, դպրոցը, խմբավորումը), վորպես գաղափարական ուղղվածությամբ ու ստեղծագործական սկզբունքներով իրար մոտ՝ մի շարք հեղինակների ստեղծագործությունների գաղափարական գեղարվեստական առանձնահատկությունների միասնություն: Մեթոդի, գրական հոսանքի և վոճի ըմբռնումների փոխհարաբերակցությունը:

11. Բանաստեղծական սեռերը յեվ սեսակները

Բանաստեղծական սեռերը՝ վիպերգություն, քնարերգություն, թատերգություն: Իրականության արտացոլման տարբեր ձևերը վիպերգության և քնարերգության մեջ: Տիպիքական պատկերները վիպերգության և տիպիքական վերապրումները քնարերգության մեջ: Լիրիզմի հնարավորությունը վիպերգության և եպիքականության հնարավորությունը քնարերգության մեջ: Դրամայի սինտետիկ բնույթը: Լիրիքական և լիրիկա-եպիքական տարբեր միասնությունը լիրիկա-եպիքական ժանրերում:

Բանաստեղծական սեռերը և նրանց մասնակի տեսակները: Ժանրերի անկայունությունը, նրանց փոփոխությունները և փոխադարձ կապը գրականության պատմության մեջ: Ժանրերի առաջացումը պատմական վորոշ պայմաններում և նրանց ձևափոխությունները տարբեր ժամանակաշրջաններում և տարբեր հեղինակների մոտ: Եպիգրամիկական ժանրեր՝ պոեմա, վեպ, վիպակ, պատմվածք, ոչերկ, հովվերգություն, առակ: Դրամատիքական ժանրեր՝ վոդևեյլություն, կատակերգություն, դրամա: Լիրիկական ժանրեր՝ լիրիկական բանաստեղծություն, ներբող, յեղերերգություն, եպիգրամ և այլն:

Գ Ր Ա Ն Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

I

1. Լ և ն ի ն—ա) Հոգվածներ Տոլստոյի մասին,
բ) «Գերցենի հիշատակին», XIV հատ.
գ) «Կուսակցական կազմակերպություն և կուսակցական գրականություն»:
2. Լ ու ն ա չ ա ը ս կ ի—«Լենինը և գրականագիտությունը»:
3. «Մարքսը և Ենգելսը արվեստի մասին»:
4. Պ լ ե խ ա ն ո Վ—Հոգվածները գրականության և արվեստի մասին, V, VI, X, XIV հատորներ:
5. Белинский—«Взгляд на русскую литературу», 1846 и 1847 г.г.
«О разделении поэзии на роды и виды».

II.

1. Л. И. Тимофеев—«Основы теории литературы», М. 1938 г.
2. Л. В. Томашевский—«Теория литературы», 5-ое издание, Л. 1930 г.
3. Потебня—«Из записок по теории словесности».
4. Жирмунский—«Введение в метрику».
5. Жирмунский—«Рифма, ее история и теория».
6. Штокман—«Библиография работ по стихосложению».
7. Тимофеев—«Теория стиха».
8. Мышкова—«Работа Л. Толстого над произведением».
9. Нусинов—«Вековые образы».
10. Гудзий—«Как работал Л. Толстой».

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր Գ Ր Ա Մ Ա Ր Լ Ե Զ Վ Ի

(80 ժամ)

Լ Ե Զ Վ Ա Գ Ր Ա Ն Ն 2-րդ ԿՈՒՐՍԻ ՀԱՄԱՐ

Քերականություն

Ծանոթություն գրաբարի հնչյունական կազմության, գրաբարի ուղղագրության և ընթերցանության կանոններին (4 ժ.):
Հնչյունաբանություն.—Բաղաձայներ և ձայնավորներ—յերկբաբառեր. բաղաձայնական սխտեմը (4 ժամ):

Ձևաբանություն.—Գրաբարի հոլովները. հոլովների հիմնական ֆունկցիան. հոլովակազմիչներ. հոլովները կազմելու որոշումները. գրաբարի հոլովումը. հոլովիչները. պարզ և խառը տիպի հոլովումներ:

Գրաբարի բոլոր հոլովումները (20 ժամ):

Գրաբարի բայերը. խոնարհում. խոնարհիչներ. յեղանակներ. կանոնավոր բայերի խոնարհումը բոլոր յեղանակներով (20 ժ.):

Ընթերցանություն

Կարդալ և թարգմանել՝

- ա) Եղիշե.—Առաջին յեղանակ.
- բ) » Յերկրորդ յեղանակ մինչև մոգերի նամակը ներառյալ.
- գ) Հատվածներ «Գրաբարի ինքնուրույն ձևական»-ից (32 ժ.):

ԾՐԱԳԻՐ ԳՐԱԲԱՐ ԼԵԶՎԻ

ԼԵԶՎԱԳՐԱԿԱՆ 3-րդ ԿՈՒՐՍԻ ՀԱՄԱՐ

1. Նախդիրներ՝ ըստ, ընդ, առ, դ, ի, զինի, վասն և այլն:
Նախդիրների հոլովակից գործածությունը և նշանակությունը (10 ժամ):
2. Շաղկապներ (2 ժամ):
3. Ձայնարկություններ (2 ժամ):
4. Գրաբարի շարահյուսությունը. նախադասություն կառուցվածքը գրաբարում. յենթակայի և ստորոգյալի շարահյուսությունը և շարադասությունը. հատկացուցիչ, բացահայտիչ և վորոշիչ. գրանց շարադասությունը. խնդիրներ և պարագայներ. գրանց շարադասությունը: Գրաբարի բարդ նախադասությունները (20 ժ.):
5. Կրկնողություն հնչյունաբանության (2 ժ.):
6. Կրկնողություն ձևաբանության (10 ժ.):
7. Կրկնողություն շարահյուսության (4 ժ.):
8. Կարգալ և թարգմանել (50 ժ.):

Մովսես Խորենացի՝

- ա) Հայկի և Բելի վեպը՝ գլխ. գլխ. թ, ժ, ժա, ժբ.
- բ) Արայի և Շամիրամի վեպը՝ գլխ. գլխ. ժե, ժզ, ժէ, ժը, ժթ.
- գ) Արտաշեսի և Սաթենիկի վեպը՝ գլխ. գլխ. լ, լը, լթ, լա, լաա, լաբ, լագ, լադ, լաե, լազ, լաթ, լա.
- դ) Արշակաւանի ավանդությունը՝ գլխ. գլխ. խ, իթ, լա.
- ե) Գրերի գյուղը՝ գլխ. գլխ. ծբ, ծզ.

ԳՐԱԲԱՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Մանկ. ինստիտուտի պատմական բաժնի I կուրսի
(1938—1939 ուս. տ.) (160 ժամ)

Ներածություն

Ծանոթություն գրաբարի ծագման և զարգացման ընթացքի մասին:

Քերականություն

Ծանոթություն գրաբարի հնչյունական կազմության, ուղղագրության և ընթերցանության կանոններին:

Հնչյունաբանություն. — Բաղաձայններ և ձայնավորներ. յերկբարբառներ. բաղաձայնական սիստեմը:

Ձևաբանություն. — Հոլովները. Հոլովների հիմնական ֆունկցիան. հոլովակազմիչներ. Հոլովիչներ: Հոլովումը: Պարզ և խառը տիպի հոլովումներ: Գրաբարի բոլոր հոլովումները:

Բա. — Կանոնավոր և անկանոն բայերի խոնարհումը: Բայերի սեռը: Պակասավոր բայեր: Դերբայ: Նախդիրներ: Մակբայ: Շաղկապ և ձայնարկություն:

Շարահյուսություն. — Նախադասության վերլուծություն: Համաձայնություն և շարադասություն:

Ընթերցանություն

Կարգալ և թարգմանել՝

1. Հատվածներ «Գրաբարի ինքնուսուցման ձեռնարկ»-ից:
2. Եղիշե. — Ա. Յեղանակ.
3. Խորենացի. — Հայկի և Բելի, Արայի և Շամիրամի, Վահագնի առասպելները:

Մանկ. ինստիտուտի պատմական բաժնի II կուրսի
(1938—1939 ուս. տ.) (20 ժամ)

Քերականությունից կրկնել՝ հոլովումները և կանոնավոր բայերի խոնարհումը:

Ընթերցանություն. — Կրկնել «Ինքնուսուցման ձեռնարկ»-ից անցած նյութերը և կարգալ Եղիշե մատենագրից Ա. յեղանակից 10 էջ:

ԾՐԱՎՈՐ ԿԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՍԵԹՈՒԴԻԿԱՅԻ

Ներածություն (4 ժամ)

Համկ(բ)ի կի վորոշումները դարոցի մասին և մայրենի լեզվի տեղն ու դրվածքը խորհրդային դարոցում: Մայրենի լեզվի առարկան և մեթոդիկան: Մայրենի լեզվի հիմնական բաժինները: Մայրենի լեզվի ծրագրերը և նրա կառուցման սկզբունքները:

1. Գրաճանաչություն ուսուցումը (6 ժամ)

Գրաճանաչության ուսուցման հոգեբանական հիմունքները, գրաճանաչության ուսուցման մեթոդիկան և նրա արժեքը մեթոդիկայի մյուս բաժինների համեմատությամբ, պատմաքննական ակնարկ գրաճանաչության ուսուցման շուրջը, — անալիտիկ մեթոդներ, սինթետիկ մեթոդներ, անալիտիկ-սինթետիկ մեթոդներ, գրաճանաչության ուսուցման խորհրդային մեթոդը և նրա առավելությունները, ուսուցման ետապները: Ուսուցման յուրաքանչյուր ետապի նպատակն ու բովանդակությունը: Ուսուցման ոժանդակ նյութերը (դիդակտիկ նյութեր) և նրանց գործադրության պրիոմները: Գրաճանաչության ուսուցման դասերի պլանավորումը, մեկ դասի պլանը:

Ուսանողների կողմից գրաճանաչության դասի պլան կազմելու գործնական աշխատանքներ:

2. Կարդալու մեթոդիկա (6 ժամ)

Կարդալու հոգեբանական և բնախոսական հիմունքները: Կարդալու տեխնիկայի հիմնական հատկանիշները: Կարդալու թերությունները, այդ թերությունները վերացնելու պրիոմները: Կարդալու նախնական տեխնիկական զարգացնելու միջոցները, վարժ և հասկանալով կարդալու տեխնիկայի մշակումը, կարդալու դասի պլանը դանադան դասարաններում: Կարդալու դասին նախապատրաստվելը, սխալներն ուղղելու պրիոմները, բանավոր խոսքի մշակումը՝ կապված կարդալու հետ: Հոգվածի մշակում, բառապաշարի հարստացման աշխատանքներ, հարցեր ըստ բովանդակության: Հոգվածի բովանդակությունը պատմելու ուսուցումը, հոգվածի լեզվական մշակումը, հոգվածի իդեական կողմի

մշակումը, գրավորի թեման նախապատրաստելու աշխատանքները կարդալու դասին: Գերականությունից դասի և կարդալու դասի փոխադարձ կապը: Բարձր կարդալը և լուռ կարդալը, խմբովին կարդալը:

Գրական ընթերցանությունը 5—7-րդ դասարաններում և նրա բովանդակությունը: Գեղարվեստական ընթերցանություն, գեղարվեստական ընթերցանության հատկանիշները, գեղարվեստական ընթերցանությանը նախապատրաստվելու պրիոմները: Գրական - գեղարվեստական վերլուծություն, գեղարվեստական ընթերցանության ոգտագործումը լեզու սովորեցնելու նպատակների համար, աշակերտի վոճը մշակելու պրիոմները: Տնային ընթերցանության կազմակերպման մեթոդիկան:

Ուսանողների գործնական աշխատանքները կարդալու դասի որինակելի պլաններ կազմելու շուրջը:

3. Գրավոր խոսքի ուսուցումը (10 ժամ)

Գրավորների տիպերը տարրական դարոցում, գրավորների տիպերը միջնակարգ դարոցներում, 1-ին և 2-րդ դասարանների գրավորների առանձնահատկությունը և այդ գրավորները մշակելու պրիոմները, գրավորներն ուղղելու յեղանակները 1-ին և 2-րդ դասարաններում:

3-րդ և 4-րդ դասարանների գրավորների տեսակները և մշակման պրիոմները, հարցերի մեթոդը, շարադրություն գրելու տարրական ձևերը, շարադրություն գրելու նախապատրաստությունը, փոխադրություններ և ինքնուրույն շարադրություններ, ստեղծագործական շարադրություններ: Գրավորներն ուղղելու պրիոմները: 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ դասարանների գրավորները, գրական ընթերցանության հետ կապված շարադրություններ, պլան կազմելու ձևերը, ցիտատներ հավաքելու ձևերը, շարադրություններ գրական նյութի շուրջը, բնութագրություններ, համեմատական բնութագրություններ, շարադրություններ մշակված թեմայի շուրջը, շարադրություններ վերացական թեմայի շուրջը, ստեղծագործական շարադրություններ:

Տնային գրավոր աշխատանքները, նրանց բնույթն ու նախապատրաստությունը: Տիպիկ սխալները գրավորների մեջ, սխալները կանխելու պրիոմները, սխալներն ուղղելու պրիոմները: Ուսանողների գործնական աշխատանքները 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ դասարանների գրավորների վրա:

4. Քերականության յեկ ուղղագրության մեթոդիկան (28 ժ.)

Քերականությունը վորպես գիտություն. համառոտ ակնարկ քերականության պատմության շուրջը: Քերականության ֆորմալիստական ուղղությունը և նրա իդեոլոգիական աղբյուրները, քերականական ֆորմալիզմի քննադատությունը, քերականության ավանդման մեթոդները, դոգմատիկ մեթոդը և նրա թերությունները, քերականության ուսուցման կոմբինացիոն մեթոդը:

Վարժությունները և նրանց դերը քերականության ուսուցման մեջ, քերականական ուսուցման դիդակտիկ նյութերը:

Հայոց լեզվի քերականության ծրագիրը միջնակարգ դպրոցում: Տարրական դպրոցի քերականության ծրագրի նյութի ծավալը և բաշխումն ըստ դասարանների. նյութի բաշխումն ըստ քառորդների. նախաքերականական գիտելիքները 1-ին և 2-րդ դասարաններում և այդ գիտելիքները հաղորդելու պրիոմները: Նախադասության ուսուցումը 3-րդ դասարանում, գոյականի և հոլովման ուսուցումը 3-րդ դասարանում, բառակազմության ուսուցումը 3-րդ դասարանում, բայի և խոնարհման ուսուցումը 4-րդ դասարանում, խոսքի մասերի ուսուցումը 4-րդ դասարանում, բարդ նախադասության ուսուցումը: Բառակազմության ուսուցումը:

Քերականական դասի պլանավորումը տարրական դպրոցում, քերականական դասի օրինակելի պլան: Քերականական վերլուծությունները տարրական դպրոցում: Քերականության ծրագիրը 5—7 դասարաններում, նյութի բաշխումն ըստ քառորդների և ըստ ժամերի, քերականության դասի պլանը 5—7 դասարաններում, դասի նախապատրաստությունը, դասի ընթացքը, անային աշխատանքներ քերականությունից:

Հնչյունաբանության ուսուցումը, ձևաբանության ուսուցումը 5-րդ դասարանում, ձևաբանության ուսուցումը 6-րդ դասարանում: Շարահյուսության ուսուցումը 6-րդ դասարանում, շարահյուսության ուսուցումը 7-րդ դասարանում, կետադրության ուսուցումը: Քերականության վերլուծությունները միջնակարգ դպրոցում:

Քերականական վարժությունները և նրանց կատարման կարգը միջնակարգ դպրոցում:

Քերականական դասի պլանավորման գործնական աշխատանքները (ուսանողների համար):

Ուղղագրության ուսուցումը, գրության տեսակները, ուղղագրության պատմական և գիտական հիմունքները, ուղղագրական տիպիկ սխալները հայերենում, ավանդական և բարբառային տիպիկ սխալների հոգեբանական և բնախոսական հիմունքները, դանազան տիպիկ սխալները վերացնելու մեթոդները, սխալները կանխելու հիմնական պրիոմները, գրավոր աշխատանքների տեսակները, թելադրության կարևոր դերը ուղղագրության ուսուցման աշխատանքներում, թելադրության տեսակները, ուղղագրական սխալներն ուղղելու պրիոմները:

Ուղղագրական սխալները տիպավորելու գործնական աշխատանքներ (ուսանողների կողմից):

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ԾՐԱԳԻՐ

ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ

Քերականությունը վորպես լեզվի գիտության մի մասը: Քերականության բաժինները՝ հնչյունաբանություն, ձևաբանություն և շարահյուսություն:

1. ՀՆՉՅՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Պոսելու որդանները և նրանց ֆունկցիան: Գրական լեզվի հնչյունական սիստեմը, հնչյուն և տառ, այբուբենը և նրա ծագումը, բառ, վանկ և տողադարձ: Հնչյունափոխություն:

Բառը յեկ նրա կազմությունը

Բառի ուղղակի և փոխաբերական իմաստները, բառի նշանակության փոփոխությունն ըստ շարադասության և գործածության պայմանների (հասարակական, դասակարգային կեցության, կենցաղ և այլն): Նույնանիշ, հոմանիշ, համանուն բառեր:

Հասկացողություն բառի ձևայինների մասին — արմատ և ածանց, հիմք և վերջավորություն:

Բառակազմության յեղանակները՝ պարզ, բարդ, ածանցավոր և բարդ ածանցավոր բառեր: Իսկական և անիսկական բարդություններ, հարադիրներ և կցական բարդություններ, հոգակապ և անհոգակապ բարդություններ:

Ն ո Ր Բ ա ռ ե Ր Կ ա զ մ ե լ ու յ ե ղ ա ն ա կ ն ե Ր .

ա) Բառի իմաստների փոփոխություն, վորը տեղի յե ունենում հասարակական կյանքի փոփոխության հետևանքով (բաց, ձեղքվացք, վարժապետ, պարոն . . .):

բ) Հայերեն արմատների և ածանցների ոգնությամբ (գերա-
կատարել, յեղեյթ, հարվածային, հանույթ . . .):

գ) Բարդ բառեր կազմելու սովորական յեղանակով (կատա-
րածու, հանքանյութ, բանուժ):

դ) Նորագույն հապավումների յեղանակով:

Ուղղագրութիւն

Ը—ձայնավորի ուղղագրութիւնը:

այ, ոյ, յա, յո, յու, իա, իո, իու, իե յերկհնչուներն ուղ-
ղագրութիւնը:

Յ—ձայնակապը և նրա ուղղագրութիւնը:

2. Ձ Ե Վ Ա Բ Ա Ն Ո Ի Թ Յ Ո Ի Ն

Խոսքի մասեր

Բառերի քերականական կլասիֆիկացիան (ըստ նրանց իմաստի,
նախադասութեան մեջ ունեցած դերի, բառերի հետ ունեցած
կապակցութեան ձևի): Նախադասութեան անդամ դարձող խոսքի
մասեր (թանձրացական իմաստ ունեցող), նախադասութեան ան-
դամներ կապող (ձևական իմաստ ունեցող) խոսքի մասեր, նախա-
դասութիւններից դուրս գտնվող խոսքի մասեր (ձայնարկութիւն):

Բ ա յ

Բայի գործածութիւնը նախադասութեան մեջ վորպէս ստո-
րոգյալ, յենթակա և լրացում. պարզ և բազմադրյալ ստորոգյալ:

Բայի բաժանումն ըստ յերկու հիմնական ձևի՝ դերբայական
և յեղանակային:

Ա. Բայի դերբայական ձևերը կամ դերբայներ

Դերբայների իմաստն ու գործածութիւնը խոսքի մեջ: Բա-
յական և գոյական հատկութիւնների համատեղումն անորոշ
դերբայի մեջ: Անորոշ դերբայի վերջավորութիւնը և խոնար-
հումը: Ածական և բայական հատկութիւնների համատեղումը
հարակատար և յենթակայական դերբայների մեջ: Անկատար,
ապառնի, վաղակատար, հարակատար և ըղձական դերբայների
դերը խոնարհման մեջ:

Դերբայների վերածումը գոյականի և ածականի (հոգված,
զրոգ . . .):

Բ. Բայի յեղանակային ձևեր

Սահմանական, հրամայական, ըղձական, յենթադրական և
հարկադրական յեղանակները. սրանց կազմութիւնը, ժամանակ-

ները, ուղղագրութիւնը: Դեմք և թիվ: Բայի սեռերը՝ ներգոր-
ծական, կրավորական, չեզոք: Բայերի կազմութիւնը և կերպերը:
Կերպավորող ածանցներ (անց, ոցն, ցն, վ, ստ, ոտ, կոտ և այլն):

Բայերի խոնարհման բոլոր ձևերը. անկանոն բայերի խոնար-
հումը—(լալ, գալ, տալ, լինել, ուտել, գառնալ . . .): Պակասավոր
բայերի խոնարհումը (գիտենալ, կենալ, ցանկանալ, հուսալ):

Հավելավոր բայերի խոնարհումը՝ (եմ, կամ, կարող եմ,
արժեմ):—Արգելական հրամայականը:

Գ ո յ ա կ ա ն

Գոյականի գործածութիւնն իբրեւ յենթակա, կոչական բառ,
ստորոգյալ և լրացում: Թիվը և հոլովումը: Հոլովները, սրանց
իմաստային և կիրառական նշանակութիւնը: Հոլովիչները (ի, ու,
ան, յան, ոջ, որ, վա, ց): Գրաբար հոլովաձևերի մնացորդներ:
Հոգեր: Գոյականակերտ հոլովներ:

Ա ծ ա կ ա ն

Ածականը վորպէս հատկութիւն և վերաբերութիւն ցույց
տվող բառ: Ածականների գործածութիւնը նախադասութեան
մեջ: Վորական և հարաբերական ածականներ. Համեմատական
աստիճանները: Ածականի գործածութիւնը գոյականի հետ:
Ածականների փոխանցումները գոյականի և ընդհանրապէս: Ածա-
կանակերտ ածանցներ:

Թ վ ա կ ա ն

Թվականը վորպէս առարկայի քանակ և կարգ ցույց տվող
բառ: Թվականի գործածութիւնը նախադասութեան մեջ: Տեսակ-
ները: Թվականների ուղղագրութիւնը: Դասական թվականների
զրավոր արտահայտութեան յերեք ձև—հոմեական, արաբական
թվանշաններով և հայերէն տառերով: Թվականի գործածութիւնը
գոյականի հետ:

Դ ե բ ա ն ու ն

Դերանունները վորպէս փոխարինող բառեր: Դերանունների
գործածութիւնը նախադասութեան մեջ: Դերանունների տեսակ-
ներն ըստ իմաստի՝ անձնական, ցուցական, ստացական, փոխա-
դարձ, հարցական, հարաբերական, անորոշ, վորոշյալ և ժխտական:
Դերանունների հոլովումը: Ուղղագրութիւնը:

Մ ա կ բ ա յ

Մակբայը վորպէս ածականից տարբեր խոսքի մաս թէ իր ձևով
և թէ իր ֆունկցիայով: Մակբայների տեսակներն ըստ իմաստի՝

տեղ, ժամանակ, քանակ, ձև ցույց տվող մակբայներ: Մակբայ-
ները գործածությունը նախադասության մեջ՝ վորպես ստորոգ-
յալի լրացումներ: Մի շարք մակբայների ծագումը գրաբարի
թեքման ձևերից:

Կ ա պ

Կապերի սահմանումը, կապերի գործածությունը նախա-
դասության մեջ: Նախադրություններ և յետադրություններ:
Իսկական և անիսկական կապեր, կապական բառեր, նախադրու-
թյունների և յետադրությունների ծագումը: Գրաբարյան հոլո-
վածներից ստացված կապեր:

Շ ա դ կ ա պ

Շաղկապը և նրա գործածությունը նախադասության մեջ:
Համադասական և ստորադասական շաղկապներ, պարզ և բաղա-
դրյալ շաղկապներ: Ուղղագրությունը:

Ձայնարկություն

Ձայնարկությունը և նրա առանձնահատկությունը խոսքի
մյուս մասերից (եմոցիոնալ բնույթ):

Կետադրություն:

Նախադասությունների վերլուծությունը ըստ խոսքի մասերի:

3. ՇԱՐԱՀԱՅՈՒՄՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. Պարզ նախադասության շարադրություն

1. Մտածություն և լեզու, մտածություն և խոսք, խոսքի
տեսակները՝ նախադասություն, ճառ, յերկ, հրաման, կոչ և այլն:

2. Նախադասությունը և նրա հիմնական հատկանիշները (ար-
տահայտում և մի ամբողջական միտք, խոսքի միավորն և և այլն):

3. Նախադասության տեսակներն ըստ կազմության—պարզ և
բարդ:—Յենթակա և ստորոգյալ: Դրանց միասնությունն ու հակա-
դրությունը: Յենթակայի և ստորոգյալի լրացումները:—Հոլովների
կիրառությունը, նրանց ֆունկցիան, Վորոշիչ հոգի դերը վորպես
մորֆոլոգիական կատեգորիա հոլովման ժամանակ (վորոշյալ և
անորոշ առումներով—անձ և առարկա ցույց տալու ժամանակ):

4. Նախադասության տեսակներն ըստ յերանգի՝ հարցական
բացականչական կամ կոչական (գիմոդական) և պատմողական:
Նախադասության տեսակներն ըստ բնույթի՝ հաստատական և
ժխտական: Միջանկյալ բառերով, կոչականով և ձայնարկությու-
ններով նախադասություններ, համադաս լրացումներով նախադա-
սություններ: Կետադրությունը: Թերի նախադասություն, անորոշ

դերբայով կազմած նախադասություն: Խնտոնացիան, պաուզան
և նրանց արժեքը նախադասության միտքը ճշաեղու համար,
վոճական վարժություններ:

Բ. Բարդ նախադասության կառուցվածք

1. Պարզ և բարդ նախադասության հարաբերությունը: Բարդ
նախադասության կառուցվածքը, տեսակները՝ միավորյալ, համա-
դասական և ստորադասական: Համադաս շաղկապների գործածու-
թյունը միավորյալ և համադասական նախադասությունների
մեջ: Բարդ նախադասության մասերի դասավորությունը: Կետա-
դրություն:

2. Բարդ ստորադասական նախադասության կառուցվածքը:
Դիսավոր և յերկրորդական նախադասություններ:

3. Ստորադասական նախադասության տեսակները: Խառը
տիպի նախադասություններ: Զեղչված յենթակայով, զեղչված
ստորոգյալով նախադասություններ: Ուղղակի խոսքով, միջան-
կյալ նախադասությունով նախադասություններ: Դերբայական
լրացումներ: Կողմնակի յենթակա: Նախադասությունների հոլո-
վակից գործածությունները (զեպի տուն, իմ շնորհիվ):

Շարադրություն

Գաղափար շարադասության մասին: Սովորական շարադա-
սություն, շրջուն շարադասություն: Կետադրություն:

Գ. Ընթերցանություն յեվ գրելով աշխատանք

Սահուն, գեղեցիկ, արտահայտիչ ընթերցանություն: Գրքով
աշխատելու յեղանակները (ընդգծումներ, դիտողություններ լու-
սանցքներում, պլան կազմել, ցիտատ հավաքել):

Դ. Գրավոր յեվ բանավոր խոսք

Շարադրություն ազատ թեմայով, շարադրություն առաջա-
դրած թեմայով: Ուղղագրական և քերականական վարժություն-
ներ: Թելադրություն:

Կանոնավոր գրական լեզվով խոսելու և պատմելու հմու-
թյուն, բարբառայնության հետքերի վերացման աշխատանքներ,
գեղեցիկ վոճական պրիմների ոգտագործում խոսելու ժամանակ:
Բառապաշարի հարստացում, թե հին և թե նոր բառերով:

Ա. Ղարիբյանի և Գ. Սևակի քերականության գրքերը 1938 թ. հրատ.:

Իններորդ տարվա քրեստոմատիա. 1938 թ. հրատ.:

1. ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒՄ

Լեզվի բնորոշումը բուրժուական լեզվաբանության մեջ: Լեզվի բնորոշումը մարքսիզմի կլասիկների մոտ: Բուրժուական լեզվաբանության դրույթները լեզվի պատմության շուրջը: Մարքսիստական լեզվաբանության դրույթները նույն խնդրի շուրջը: Լեզվի դասակարգայնության խնդիրը: Լեզվի պատմության կապը հասարակության պատմության հետ: Մարքսիզմի կլասիկների ասույթները լեզվի պատմության շուրջը: «Լեզվի նոր ուսմունքը» և նրա նվաճումների ոգտագործումը լեզվի պատմություն կառուցելու խնդրում:

ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ

1. Ֆ. Ենգելս.—Աշխատանքի դերը կապի մարդ դառնալու մեջ:
2. Маркс, Энгельс, Ленин, Сталин о проблемах языка и мышления, изд. ГАИМК.
3. Н. Я. Марр.—„Язык и мышление“.

Հայոց լեզվաբանության պատմություն

Հայ պատմագիրները լեզվի մասին. հայոց լեզվի պատմության նվիրված առաջին լուրջ աշխատությունը „Tesaurus linguae armeniacae“ (Գանձ Արամյան լեզվի): Շրոդերի «գիտական լեզվաբանության» ներկայացուցիչները և նրանց աշխատանքները հայոց լեզվի մասին՝ Մյուլլեր, Լազարդ, Հյուբշման, Մեյիե, Կարստ: Ն. Յակ. Մառը և նրա հայագիտական աշխատանքները: Հայոց լեզվի պատմության հիմնական ետապները:

Գրաբար լեզու

(Հայ հին ֆեոդալական հասարակության գրական լեզու):

Գրաբար լեզվի ծագման պրոբլեմը և յեղած տեսակետներն այդ մասին: Ն. Մառի տեսակետը, գրաբարն իբրև հայ ֆեոդալականության խոսակցական լեզու, մատենագրական տեղեկություններ այդ մասին:

Գրաբարի գրական լեզու դառնալու սոցիալ-քաղաքական պատճառները: Հայ գրերի գյուտը, առաջին թարգմանությունը, «Վոսկեղարյան» և «Արծաթե դարի» հայերեն գրաբար լեզվի կազմությունը, գրաբարի հնչյունական կազմությունը և ստադիան, գրաբարի յերկբարբառները, համեմատություն ժամանակակից գրական լեզվի և բարբառների հետ, գրաբարի հոլովները և հոլովական սիստեմը՝ հոլովակազմիչներ, հոլովիչներ և հոլովում, թեքականությունը հոլովումների մեջ (ներքին և արտաքին):

Հոգնակիների կազմությունը գրաբարում և նրանց լեզվաբանական արժեքը, գրաբարի ածականները, թվականները և նրանց հոլովումը, համեմատություն գոյականների հետ, գրաբարի դերանունների հոլովումը:

Գերանունների հոլովման յերկու տիպը, դերանվանական հոլովման մնացորդները գրաբարում իբրև մնացորդ գրաբարի նախորդ լեզուների հաբեթական ստադիայի: Բայեր, դերբայներ, յեղանակներ և ժամանակներ, գրաբարի բայերի խոնարհումը, դերանվանական խոնարհման հետքերը:

Գրաբարի խոնարհումների ծագումը, անորոշ և յենթակայական դերբայի ծագումը: Նախադասության կառուցվածքը գրաբարում, գրաբարի նախադրությունները:

Գրաբարի բառապաշարը, սեմանտիկական բները գրաբարում, գրաբարի բառարմատները, ընդհանրություն ասորերենի, պարսկերենի, կովկասյան լեզուների և արաբերենի հետ, փոխառություններ հունարենից, փոխառություններ հոռմեյականից, հունարեն դպրոցը և նրա մատուցած ծառայությունները հայերենին, փոխառություններ արաբերենից:

Գրաբարի դադարելը խոսակցական լեզու լինելուց, գրաբարն իբրև ծեսի, պաշտամունքի և պատմագրության լեզու 11—19-րդ դարերում: Գրաբար լեզվի անկումը 15—18-րդ դարերում:

Միջին հայերենը և գրաբարի վերակենդանացման փորձերը:

Միջին հայերեն

(Հայ միջին շրջանի ֆեոդալական հասարակության գրական լեզուն):

Կրիլիյան պետականության կազմակերպումը, նոր գրական լեզվի պահանջը, մատենագրական վկայություններ այդ մասին, նոր կուլտուրա և նոր լեզու՝ միջին հայերեն, միջին հայերենով գրված յերկեր, միջին հայերենի կազմությունը, միջին հայերենի հնչյունական սիստեմը, ձևաբանությունը և բառապաշարը:

Դեմոկրատական-աշխատավորական լեզուն միջին հայերենում: Միջնադարյան դեմոկրատական տաղերգուների բանաստեղծության լեզուն: Կիրիկյան պետության հարաբերությունը յեվրոպական պետությունների հետ:

Միջին հայերենի փոխառությունները արաբական և յեվրոպական պետությունների լեզուներից. միջին հայերենին հատուկ բառերը, միջին հայերենի ուղղագրությունը, միջին հայերենի համեմատությունը հայ բարբառների, գրաբարի և ժամանակակից գրական հայերենի հետ:

Առխառնաբար հայերեն

(Հայ բուրժուական հասարակության ժամանակաշրջանի գրական լեզուն):

Հայ բուրժուական հասարակության կազմավորումը 19-րդ դարում:

Ազգային լեզվի պահանջը. այդ լեզվի ստեղծումը և նրա ստեղծման սոցիալ-դասակարգային պատճառները: Աշխարհաբար գրական լեզվի գոյացման ճանապարհները. հնագույն հետքեր, աշխ. գրական հայերենի կազմության աղբյուրները, գրական լեզվի ոգտագործումը բուրժուական հասարակության տարբեր դասակարգերի կողմից:

Գրական հայերենի հնչյունական սխառումը. բաղաձայներ, ձայնավորներ, յերկրարբառների բացակայությունը, գրական լեզվի ուղղախոսությունը և ուղղագրությունը, գրության և արտասանություն անհամապատասխանությունը, գրական լեզվի հոլովները, հոլովման սխառումը և հոլովումը, համեմատությունը գրաբարի հետ, գրաբարյան վերապրումները հոլովական սխառումում:

Կցականություն աշխարհաբար գրականի մեջ իբրև սխառում. աշխարհաբարի ածականներն ու թվականները, աշխարհաբարի գերանունները, աշխարհաբար գրականի բայերի խոնարհումները և խոնարհման կցական սխառումը, համեմատությունը գրաբարի հետ, սեռերն ու կերպերն աշխարհաբար գրականի մեջ, խոնարհման անկանոնություններ, աշխարհաբարի կապերն ու նրանց առանձնահատկությունը, աշխարհաբարի մակբայների կազմությունը և ծագումը, գրաբարյան ձևերի վերապրումները խոսքի մասերի մեջ, աշխարհաբար գրականի շարահյուսական սխառումը, համեմատությունը գրաբարի հետ, աշխարհաբար գրականի քերականական սխառումը և բարբառները, ընդհանրություններ և տար-

բերություններ. աշխարհաբար գրականի բառապաշարը և փոփոխությունները:

Արևմտահայ գրական լեզուն և նրա կազմությունը:

Արևմտահայ գրական լեզվի սխառումն ու վերլուծությունը:

Գրական հայերենի զարգացման նոր ետապ

(Սոցիալիզմի դարաշրջանի հայ գրական լեզուն):

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը Ռուսաստանում: Խորհրդային իշխանության հաստատումը Հայաստանում:

Սոցիալիզմի կառուցումը Խորհրդային Միության մեջ և Հայաստանում: Կուլտուրական հեղափոխությունը և Լենին-Ստալինյան ազգային քաղաքականությունը, ձևով ազգային և բովանդակությամբ սոցիալիստական կուլտուրայի հակա վերելքը, դպրոցական ցանցի անսահման լայնացումը, անգրագիտության վերացումը, սոցիալիստական արդյունաբերության անախընթաց հակա աճումը, շահագործական դասակարգերի վերացումը, բանվոր դասակարգի և գյուղացիության միջի սահմանագծերի վերացման պրոցեսը, Ստալինյան Սահմանադրությունն իբրև այդ բոլոր նվաճումների մարմնացում, ազգային լեզվի վերափոխման, վերակերտման պրոցեսը (բովանդակությամբ և մասամբ ձևով), հայերենը իբրև պետական լեզու, գիտության, տեխնիկայի, սոցիալիստական գյուղատնտեսության և արդյունաբերության լեզու:

Փոփոխություններ բառապաշարի մեջ, նոր բառերի ստեղծում, բառակազմական հին յեղանակների ոգտագործում, բառակազմական նոր յեղանակների ստեղծում, փոփոխություններ ձևաբանության մեջ, փոփոխություններ շարահյուսության մեջ, մամուլի լեզու և գեղարվեստական գրականության լեզու, սոցիալիստական հասարակության գրական լեզվի զարգացման հեռանկարները:

Ի. Ստալին ԽՍՀՄ Սահմանադրության մասին, 1937 թ.

2. ՀԱՅ ԲԱՐԲԱՌԱՍԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն

Բարբառագիտությունը վորպես գիտություն, նրա արժեքն ու նշանակությունը լեզվաբանության մեջ, բարբառագիտության նշանակությունը մայրենի լեզվին տիրապետելու աշխատանքներում:

Բարբառների ծագման հնդեվրոպական տեսությունը, վերջինիս կապը բուրժուական լեզվաբանությունից տեսություն հետ:

Ֆ. Ենգելսը բարբառների մասին: Բարբառները իբրև սոցիալ-բաղադրական յերևույթներ, բարբառները—ժողովրդական «լեզուններ»:

Հայերենի բարբառների մասին յեղած տեսությունները: Ն. Յակ. Մառի տեսությունը հայ բարբառների մասին: Հնագույն տեղեկություններ հայ բարբառների մասին (8-րդ դ.): Հայ բարբառները վորպես նախկին տոհմացեղական լեզուներ: Հայ բարբառների գոյացման պրոցեսը:

Հայ բարբառագիտության պատմությունը. Շրոդերը հայ բարբառների մասին. Շահեն Զրպետ Յեվգոկիացու քերականությունը և տեղեկություններ հայ բարբառների մասին: Այտընյանի ուսումնասիրությունները և հայ բարբառների առաջին դասակարգումը. Հանուշի, Տոմսոնի, Մելիք Ս. Դավիթ Բեկի և Լ. Մըսերյանի բարբառագիտական աշխատանքները: Ծանոթություն բարբառագրության պրիոմներին:

Ա. Խմբի բարբառների ուսումնասիրությունը

1. Յերեկանի բարբառ

Յերեկանի բարբառի հնչյունական կազմությունը: Յերեկանի բարբառի գոյականների հոլովումը, ածականներն ու թվականները, դերանունները, խոնարհման առանձնահատկությունները, համեմատությունը գրական լեզվի հետ:

Յերեկանի բարբառի յենթաբարբառները:

2. Ծանոթություն Հաճախանի բարբառի հետ:

3. Ծանոթություն Զուղայի բարբառի հետ:

4. Թբիլիսի բարբառ

Թբիլիսիի բարբառի հնչյունական կազմությունը. Թբիլիսիի բարբառի հոլովումը, հոգնակի հոլովումը. Թբիլիսիի բարբառի դերանունները. խոնարհման առանձնահատկությունները: Համեմատություն Յերեկանի բարբառի և գրական լեզվի հետ:

5. Ղարաբաղի բարբառ

Ղարաբաղի բարբառի հնչյունական կազմությունը, բաղաձայնական և ձայնավորական սիստեմը Ղարաբաղի բարբառում:

Հոլովում. բացառական հոլովը, սեռական հոգ, դերանունների հոլովումը, բայերի խոնարհումը:

Ղարաբաղի բարբառի խոնարհման ժամանակների արտասուվոր հարստությունը: Ղարաբաղի բարբառի յենթաբարբառները:

6. Ծանոթություն Շամախու բարբառի հետ

Բ խմբին պատկանող բարբառներ. Նրանց խմբավորումը բաղաձայնական սիստեմի յեվ նրանց բնութագրող գծերը

1. Կարնո բարբառ. (Լենինական, Ախալքալակ, Ախալցղա).

Կարնո բարբառի հնչյունական սիստեմը, հնչյունական տարբերությունները գրաբարի համեմատությամբ, գոյականների հոգնակին, գոյականների և դերանունների հոլովումը Կարնո բարբառում, բայերի խոնարհումը:

Կարնո բարբառի յենթաբարբառները:

2. Ծանոթություն Մշո բարբառին:

3. Պոլսի բարբառ:

Պոլսի բարբառի հնչյունական կազմությունը, Պոլսի բարբառի արտասանությունը, հոգնակիի նշանները Պոլսի բարբառում, հոլովների թիվը, յեղակի հոլովում. ի հոլովման գերակշռությունը՝ հոգնակի հոլովման առանձնահատկությունը, դերանունների հոլովում, բայերի խոնարհումը, բայական ժամանակների հարստությունը: Շարունակական ժամանակները:

Պոլսի բարբառը և արևմտահայ գրական լեզուն:

4. Վանի բարբառ:

Վանի բարբառի հնչյունական կազմությունը և կազմության առանձնահատկությունները: Վանի բարբառի հոլովները, յեղակի և հոգնակի հոլովում. նմանություններ և տարբերություններ գրաբարի համեմատությամբ, Վանի բարբառի տարբերությունը Բ խմբից: Նմանություն Ա և Գ խմբի բարբառների հետ: Վանի բարբառի յենթաբարբառները:

5. Համառոտ ծանոթություն Բ խմբին պատկանող մյուս բարբառներին:

Գ խմբին պատկանող բարբառների ուսումնասիրությունը

1. Գ խմբին պատկանող բարբառներ յեվ նրանց բնութագրող գծերը

2. Ուրմիայի բարբառ

Ուրմիայի բարբառի հնչյունական սիստեմը, հոգնակիների կազմությունը, հոլովում, համեմատություն մյուս խմբերի բարբառներին:

բառերի հետ. դերանունները և նրանց հոլովումը. բայերի խոնարհումը. սահմանական յեղանակի բաղադրյալ անցյալ ժամանակների կազմության առանձնահատկությունները: Համեմատություն Տրապիզոնի և Ազուխի բարբառների հետ. փորձող և դիմորոշ հոգերն այդ բարբառում. բարբառի կրած ազդեցությունները:

Ընդհանուր դիտողություններ բարբառների բառապաշարի և փոխառությունների մասին:

Ա Ղ Բ Յ Ո Ւ Ր Ն Ե Ր

Ф. Э н г е л ь с.—Франкский диалект. 1935.

И. С т а л и н.—Нац. колониальный вопрос.

И. С т а л и н.—Доклад на XVI партсъезде и заключительное слово.

Н. Я. М а р р.—Избранные работы, т. IV-

Խմբագիր Գ. ԱՆՏՈՆՅԱՆ

Сдано в набор 13/III 1940 г.

Подписано к печати 4/IX 1940 г.

4³/₄ печ. лист. 223.528 тип. знак. 51¹/₂ авт. л. Формат 60×84¹/₁₆

ФГ—7065.

Заказ 570.

Тираж 800.

Типография „Красный Восток“, Баку ул. Пионера, 84.

«Ազգային գրադարան»

NL0225735

84 I

007

1-2

Handwritten text, possibly a library stamp or note, partially obscured.

8

Азербайджанский Педагогический Институт
им. В. И. Ленина

**ПРОГРАММЫ
ПО ЛИТЕРАТУРНОМУ ФАКУЛЬТЕТУ**

И з д а н и е
Наркомпроса Азербайджанской ССР
Баку — 1940